

**FLOAREA DE MENGHINĂ
E UN DAR PE CARE SPER
CĂ ÎL MERIT**

Un interviu cu Svetlana Cârstean, autoarea volumului de poezie *Floarea de menghină* de la Editura Cartea Românească.

Citiți un interviu realizat de Elena Vlădăreanu ÎN » PAGINILE 8-9

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 223 » 4 – 10 aprilie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

**ROMÂNII E
DEȘTEPȚI**

ORA IPOCRIZIEI

Radu Pavel Gheo

„Ca semn de luptă activă împotriva încălzirii globale, ca dovadă de responsabilitate socială și de conștiință civică, în seara de 28 martie 2009 toți cetățenii lumii au fost îndemnați să stingă luminile din casă vreme de o oră.”

TEO & GHEO ÎN » PAGINA 2

Podul de flori a fost luat de apa alegerilor

**Universitari și
universități**

Codrin Liviu Cuțitaru

Colecția „Biblioteca Polirom” a reușit, într-un deceniu și jumătate, să aducă în literatura română, prin traduceri (noi sau reluate), o bună parte dintre capodoperele prozei universale, clasice și contemporane, ceea ce reprezintă, să recunoaștem, o realizare culturală de excepție. Una dintre vedetele incontestabile ale colecției e David Lodge.

ÎN » PAGINILE 10-11

**Criza financiară
nu duce la criza
lecturii**

Alina Manea

Scriitorul și editorul Jean Mattern nu crede că o criză financiară poate să schimbe obiceiurile cititorilor pasionați. Autorul a fost prezent în această săptămînă la Timișoara și București pentru a-și lansa volumul *Băile Király*, apărut la Editura Polirom, și, de asemenea, a discutat cu publicul despre lectură și piața de carte.

ÎN » PAGINA 3

De peste o săptămînă, la granița cu Republica Moldova au loc evenimente „mai puțin simpatice”. Descrierea îi aparține în totalitate șefului diplomației române, Cristian Diaconescu. Altfel, în ciuda unui „pachet solid pozitiv pe care ne bazăm în continuare”, cîtorva sute de români li s-a interzis să treacă granița spre țara vecină, iar cîțiva cetățeni au fost expulzați. Publicăm în acest număr un grupaj dedicat acestor evenimente recente și pentru că „agenda publică” din România a fost mult prea ocupată cu alte cazuri „la zi” pentru a-l mai cuprinde

și pe acesta. Puteți citi opiniile lui Dumitru Crudu, redactor al postului Europa Liberă Chișinău, Vasile Ernu, autorul volumului *Născut în URSS*, Alex. Savitescu, realizatorul rubricii „La loc TELECOMANDA”, precum și un reportaj realizat de Ștefan Susai, jurnalist specializat pe problemele Republicii Moldova și ale Transnistriei, care a reușit să treacă totuși granița weekend-ul trecut, deși grănicerii pariaseră că nu are șanse.

Citiți grupajul ÎN » PAGINILE 4-5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Foc, fum, fîs

Lucian Dan Teodorovici

Scandalul „Doi și-un sfert”, cu toate implicațiile lui, nu este, firește, unul care să merite bagatelizat. O spun de la bun început, pentru a evita alte interpretări. Este treaba justiției să-i descurce itele și treaba presei să prezinte toată țesătura alambicată a acestora. Dincolo de această remarcă însă, își au locul multe altele. Adică acele „altele” care aduc în față, pentru a n-a oară, nu interesul pentru descoperirea adevărilor, ci doar dorința de a întreține circulația cit mai mult posibil.

Traian Bănescu a fost în tot mandatul lui o țintă pentru mulți. Și e absolut firesc să fi fost așa, iar meritul președintelui e că, în toată această perioadă, nu s-a prea oferit drept carne de tun pentru acei mulți. Cu alte cuvinte, în ciuda adversității teribile pe care a stîrmit-o într-o mare parte a mediului politic, Bănescu nu a avut cum să fie

agățat și tîrît într-un scandal major, cu efecte mediatice și, prin urmare, de popularitate la fel de majore. Dimpotrivă. În general, scandalul a pornit de la Cotroceni, iar victimele au fost altele.

Odată cu „Doi și-un sfert”, inamicii președintelui, fie ei din mediul politic, din cel de afaceri, din presă sau, pur și simplu, din mulțimea electorală, s-au trezit cu un fel de mană cerească în jur. Și au început să se hrănească din plin. Celebrizatul peste noapte Puiu Popoviciu pare o armă perfectă împotriva unui președinte care și-a creat toată imaginea pe o iluzorie luptă împotriva corupției, a mogulilor șamd. Iar entuziasmul celor care au pus mîna pe această armă face ca războiul să nu mai fie deloc coerent. Se trage din orice poziție, haotic, cu gloanțe adevărate sau cu gloanțe orbe, nici nu mai contează. În sfîrșit se poate trage, fraților! – asta pare să fie

» **Mă mir: oare furibunzii acuzatori ai președintelui nu se întreabă de ce Traian Bănescu, un politician care a dovedit de o bună bucată de vreme că înoată în scandaluri mai bine decît în apă, a adoptat acum o poziție nu defensivă, nici ofensivă, ci cumva neutră? Nu lasă un mare semn de întrebare această atitudine?**

deviza inconștient-entuziastă a celor care abia au așteptat să muște din Traian Bănescu.

În fiecare zi din ultima săptămîna, au apărut noi și noi dezvăluiri cu privire la implicarea președintelui în diferite matrapazlicuri. Veșnicul dezvăluitor Mugur Ciuvică a prins viață mai ceva ca ori cînd, punîndu-și marfa pe-un fel de bandă rulantă. Sorin Roșca-Stănescu scoate din mincile ce par uneori prea lungi tot felul de panglicii pe care le aruncă spre

președinte și spre familia lui. Un întreg show se dezvoltă sub ochii noștri, ceea ce nu ne deranjează deloc. Da, e adevărat, nu înțelegem foarte bine de ce apar acuze formulate, de fapt, ca întrebări retorice, fără prea multe dovezi dincolo de ele. Da, e adevărat, nu prea știm ce treabă are casa Ioanei Bănescu cu afacerile lui Popoviciu, dar înțelegem din ce auzim și citim că lucrurile stau strîmb, chiar dacă nimeni nu ne arată clar de ce stau strîmb. Nici nu

mai are importanță. În aer se simte miros de sînge, un pic de sînge prezidențial chiar, așa că nările noastre de vînători împătimiti sînt gidilate.

Repet, nu vreau nicidecum să se înțeleagă din ce scriu că l-aș vedea pe Traian Bănescu victimă fără vină. Nu știu dacă președintele este sau nu vinovat de ceva în cazul Popoviciu. Ceea ce observ însă e că această hăcuială în direct încercată de inamicii președintelui este, de fapt, un serviciu adus tocmai lui Traian Bănescu. În momentul în care te repezi haotic, cu acuze ușor demontabile, îi oferi celui învinuit oportunitatea de a te ridicula. Iar președintele nostru jucător se pricepe, sînt convins, extrem de bine nu numai la atacuri, ci și la contraatacuri. Faptul că în momentul de față simte o întregă haită repezindu-se spre el îl ține în gardă. În clipa în care i se va ivi prima oportunitate de contraatac veritabil, o va face. Iar ceva mă împinge să-mi închipui că acest contraatac al președintelui va fi ceva mai viguros și coerent decît au fost și sînt atacurile.

Mă mir: oare furibunzii acuzatori ai președintelui nu se întreabă de ce Traian Bănescu, un

politician care a dovedit de o bună bucată de vreme că înoată în scandaluri mai bine decît în apă, a adoptat acum o poziție nu defensivă, nici ofensivă, ci cumva neutră? Nu lasă un mare semn de întrebare această atitudine? Cum-necum, pe mine mă trimite cumva la o replică celebră din timpul golaniadei imediat postdecembriste, cînd Ion Iliescu i-a lăsat pe manifestații „să fiarbă în suc propriu”, pînă în momentul în care a simțit că poate să intervină. Ce a urmat se știe. Acum, cu exagerarea de ri-goare și pe alte coordonate morale, se întîmplă cumva același lucru.

Spuneam că detractorii președintelui îi fac, în felul acesta, jocul. Mai trist e însă faptul că, tocmai din pricina petardelor și bombițelor cu care ei încearcă să-l doboare, avem toate șansele să nu mai aflăm niciodată dacă Traian Bănescu are sau nu vreo vină în afacerea Popoviciu. Dar asta, pînă la urmă, nu e nici o surpriză. Ne-am obișnuit atît de mult cu perdelele de fum după care nu mai putem vedea focul, încît am ajuns să respirăm fumul ca și cum ar fi aer de munte. Și, din păcate, nici nu ne prea dăm seama de asta.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Ora ipocriziei

Radu Pavel Gheo

Ca semn de luptă activă împotriva încălzirii globale, ca dovadă de responsabilitate socială și de conștiință civică, în seara de 28 martie 2009 toți cetățenii lumii au fost îndemnați să stingă luminile din casă vreme de o oră. Eventual, și restul aparatelor electrocasnice care pot fi decuplate. Manifestarea cu tentă de *mobbing* a fost inițiată în martie 2007 în orașul australian Sidney și a ajuns acum la treia ediție.

Eu n-am stins nici o lumină. Nici acum doi ani, nici anul trecut, nici anul acesta. Și nu cred nici în încălzirea globală.

Nu vreau să rănesc sensibilități, nici să conving pe cineva că eu am dreptate. Pur și simplu îmi manifest dreptul la diferență, pe care mi-l simt din ce în ce mai îngrădit. În numele unei cauze nobile, sigur, dar nu pot uita că același stil propagandistic și aceeași retorică umanistă au stat la baza unora dintre cele mai teribile forme de opresiune.

Dacă dăm la o parte zgura retorică ce acoperă conceptul de încălzire globală, o să aflăm că opiniile

savanților sînt împărțite. Mai mult, s-ar putea să descoperim că există o tendință accentuată de manipulare a opiniei publice – manipulare acceptată tacit și chiar încurajată, fiindcă se face în numele unei cauze nobile, nu?

Nu. Nu atunci cînd sînt îndemnați să iau drept adevăr științific un concept ideologic. Sigur, ecologismul este o cauză pentru care merită să luptăm. Și cred că trebuie să facem niște schimbări în modul nostru de viață, pentru a opri degradarea planetei și pentru a salva biosfera. Dar aș prefera să *facem* ceva, nu să ne prefacem că facem.

Ora Pămîntului mi se pare o metodă de curățare ipocrită a conștiinței. Nu mai putem să ne deplasăm decît cu mașina personală. Aruncăm anual sute de sticle și pungi de plastic. Tăiem cam cincisprezece milioane de hectare de pădure pe an. Dar dacă stingem lumina o oră pe an, avem senzația că ne-am spălat orice păcat și putem să o luăm de la capăt. Pentru mine asta reprezintă Ora Pămîntului: o formă de ipocrizie.

Sigur, există destui oameni care cred sincer că fac un lucru bun – și chiar îl fac. Nu ajută ei cine știe ce la

reducerea încălzirii globale (dacă există așa ceva), dar își reafirmă calitatea umană. Ei, cetățenii onești, ar putea, la o adică, să facă într-adevăr ceva. E nevoie doar de un plan coerent și eficient. Nu de Ora Pămîntului. Consumul casnic de curent electric nu reprezintă mai nimic în raport cu alte forme de poluare.

De-a dreptul stupidă și fățiș ipocrită mi s-a părut însă ralierea diverselor instituții administrative la acțiunea sus-pomenită. Stupidă, pentru că stingerea luminilor de pe străzi și din piețele publice la ora zece seara ar putea transforma cu ușurință Ora Pămîntului în Ora Violului sau/și Ora Jafului. Dar aici mai este vorba și de ipocrizie, fiindcă exact în timp ce instituții din întreaga lume se asociau cu mare tam-tam la Ora Pămîntului, reprezentanții diverselor state (inclusiv România) discutau despre salvarea industriei producătoare de automobile (și, implicit, producătoare de poluare). E ca și cum ai tăia cîteva mii de hectare de pădure și apoi ai planta un copăcel în piața orașului.

Sigur, lucrurile sînt mai complicate: prăbușirea industriei producătoare de automobile ar însemna zeci de mii de șomeri și potențiale tulburări sociale. Dar asta nu reduce cu nimic ipocrizia gestului. Și nici încălzirea globală nu cred să se fi redus. Deși poate că nici nu există așa ceva...

SUPLIMENTUL LUI JUP

SCRIITORUL ȘI EDITORUL JEAN MATTERN LA TIMIȘOARA ȘI BUCUREȘTI

Criza financiară nu duce la criza lecturii

Editura Polirom a organizat la Timișoara și la București, o serie de întâlniri ale editorului și scriitorului francez Jean Mattern cu cititorii români ai primului său roman, *Băile Király*, tradus recent în limba română. Pe 30 martie, la Librăria Cartea de Nisip din Timișoara, autorul a fost însoțit de Gabriela Adameșteanu, Smaranda Vultur, Adriana Babeți, Silviu Lupescu și Mircea Mihăieș.

Alina Manea

Povestea multiplelor căutări ale lui Gabriel, personajul principal al cărții, căutări ale identității, ale originilor și ale cuvintelor, a stîmmit curiozitatea unui public numeros. Copil retras, dintr-o familie de emigranți, acesta trăiește tot mai acut imposibilitatea comunicării, fapt care se reflectă și în meseria sa de traducător ascuns în spatele unor munți de dicționare. Cine este el, de unde vine și în ce limbă, prin ce limbaj s-ar putea exprima mai bine, și-ar putea exterioriza sentimentele față de cei apropiați, sînt problemele care stabilesc nivelurile de sens ale romanului. Criza personajului se declanșează în momentul în care Gabriel află că va fi tată, că va avea, deci, un urmaș. O călătorie la Budapesta, într-o țară misterioasă, tănuțită de părinții săi timp îndelungat, îi oferă un bun prilej de exploatare ale amintirilor vagi, tăcerilor și trădărilor. Astfel își începe confesiunea către fiul său care urmează să se nască. O confesiune emoționantă și, poate, o rezolvare a zbaterilor sale lăuntrice.

Stilul limpede și elegant, extrem de muzical, este comparat de traducătorul Silviu Lupescu cu tehnica muzicii lui Bach, contrapunctul. Fiecare căutare a personajului este reluată și dezvoltată tot mai mult în noi contexte.

În privința relației dintre autor și personaj, Jean Mattern dezvăluie publicului timișorean că problemele lui Gabriel sînt, în mare parte, problemele lui, pe care le-a purtat ani la rînd în el, și pe care le-a exhibit în această carte prin intermediul ficțiunii.

Problematica identitară, comună romanului central european, aspect subliniat de Adriana Babeți, a determinat lansarea cărții la Timișoara, într-un mediu cu o îndelungată tradiție a interculturalității.

„Obiceiurile culturale ale oamenilor care citesc sînt foarte puternice”

Jean Mattern a vorbit la Timișoara despre cum a trecut de la statutul de editor la cel de scriitor. „E un pic intimidant

AUTORUL

Jean Mattern este originar din Europa de Est, tatăl său fiind născut la Timișoara, de unde a plecat imediat după cel de-al doilea război mondial. Bunicul său a rămas însă în țară, pînă în 1957, iar casa părintească se află încă în comuna Ciacova. Jean Mattern a studiat filologia, iar în prezent coordonează colecțiile de literatură străină contemporană „Du monde entier” și „Arcade” ale editurii pariziene Gallimard.

să scrii și tu cînd lucrezi cu mari scriitori”, a spus Mattern, care a mai dezvăluit că a început să lucreze la *Băile Király* acum cinci ani, însă a stat în ser-tar trei. Cît despre felul în care va afecta criza financiară lectura, Jean Mattern s-a arătat optimist, deoarece „obiceiurile culturale ale oamenilor care citesc sînt foarte puternice”. Cititorii francezi nu au fost afectați încă de criză deoarece în Hexagon prețul cărților este mai mic decît cel al unui bilet la teatru, spre exemplu. Prin urmare, lectura rămîne o plăcere mai puțin costisitoare decît altele.

Un alt eveniment care l-a avut în centru pe Jean Mattern s-a desfășurat pe 1 aprilie, la București, la Muzeul Țăranului Român.

Cinci romane concurează pentru Premiul Național pentru Proză „Ziarul de Iași”

Competiția pentru Premiul Național pentru Proză „Ziarul de Iași”, ajunsă la cea de-a VI-a ediție, a intrat în linie dreaptă. Juriul, din care fac parte Alexandru Călinescu, președinte, Valeriu Gherghel, Codrin Liviu Cuțitaru, Bogdan Crețu, Emil Brumaru și Doris Mironescu, a anunțat numele celor cinci scriitori ale căror volume publicate anul trecut au intrat în selecția finală:

- » Dumitru Crudu – *Măcel în Georgia*, Editura Polirom
- » Filip Florian – *Zilele regelui*, Editura Polirom
- » Ion Iovan – *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*, Editura Curtea Veche
- » Doina Ruști – *Fantoma din moară*, Editura Polirom
- » Cecilia Ștefănescu – *Intrarea Soarelui*, Editura Polirom

„Este îmbucurător faptul că ne aflăm în al șaselea an de decernare a «Premiului Național de Proză al Ziarului de Iași». Există, prin urmare, o maturizare a procesului de selecție și recompensă. De asemenea, privind în urmă, se pare că opțiunile juriului au fost legitime, absolut toate cărțile premiate de noi de-a lungul anilor impunîndu-se în cultura română actuală, atît prin critica pozitivă din jurul lor, cît și prin succesul editorial”, spune Codrin Liviu Cuțitaru. Bogdan Crețu susține că alegerea celor cinci cele mai valoroase volume de proză publicate în România în 2008 nu a fost deloc ușoară, pentru că nu e simplu să optezi între cărți diferite ca formă, ca miză și stil. „Opțiunile membrilor juriului nu au coincis întru totul, dar asta e un semn bun. Firește că «top five»-ul meu nu a coincis cu cel al lui Valeriu Gherghel, de pildă, sau cu al lui Emil Brumaru sau cu al celorlalți, dar important este că atunci cînd s-a tras linie și s-a făcut bilanțul au ieșit cele cinci cărți. Eu aș fi optat pentru alte titluri în dauna unora dintre cele nominalizate acum ca finaliste, dar, repet, important e că juriul Premiului Național pentru Proză al «Ziarului de Iași» nu ține cont de alte criterii în afara celui valoric, așa cum îl vede fiecare membru”, afirmă Bogdan Crețu.

» Cîștigătorul premiului în valoare de 6.000 de lei va fi desemnat la începutul lunii mai. Tot atunci va fi cunoscut și cîștigătorul premiului „Aurel Leon” pentru debut ieșean, în valoare de 1.000 de lei.

PREMIILE REVISTEI „OBSERVATOR CULTURAL”

Juriul format din Paul Cernat, Caius Dobrescu, Antonio Patraș, Virgil Podoabă și Carmen Mușat a ales cîștigătorii pentru anul 2008 ai Premiilor revistei „Observator cultural”.

» Cîștigătorul premiului „Gheorghe Crăciun” pentru Opera Omnia este scriitorul Norman Manea. Ion Iovan a obținut Premiul pentru Proză pentru *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale* (Editura Curtea Veche).

» La categoria „Poezie” a fost premiat Liviu Ioan Stoiciu, pentru volumul *Craterul Platon* (Editura Vinea).

» Eugen Negrici, cu volumul *Iluziile literaturii române* (Editura Cartea Românească) a obținut premiul pentru Critică/Istorie/Teorie literară, devansîndu-l pe Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură* (Editura Paralela 45).

» Jurnalul lui Livius Ciocărlie, *Cu dinții de lînă* (Editura Humanitas), a fost recompensat cu Premiul pentru Eseu/Memorialistică.

» Premiul pentru Debut le-a fost acordat lui Iulian Costache pentru *Eminescu. Negocierea unei imagini* (Editura Cartea Românească) și Simonei Sora pentru *Regăsirea intimității* (Editura Cartea Românească).

Podul de flori a fost

De peste o săptămână, la granița cu Republica Moldova au loc evenimente „mai puțin simpatice”. Descrierea îi aparține în totalitate șefului diplomației române, Cristian Diaconescu. Altfel, în ciuda unui „pachet solid pozitiv pe care ne bazăm în continuare”, citorva sute de români li s-a interzis să treacă granița spre țara vecină, iar câțiva cetățeni au fost expulzați. Televiziunile naționale au constatat că există un „subiect de presă” abia când a fost întoarsă din drum cîntăreața Anda Adam. În sfîrșit, un subiect pentru telejurnalele de la ora 19.00! Alegerile din 5 aprilie au tensionat relațiile dintre România și Republica Moldova, iar unii și-ar fi dorit ca Ministerul român al Afacerilor Externe să protejeze mai ferm drepturile celor care aveau treabă, spre exemplu, la Chișinău. Publicăm în acest număr un grupaj dedicat acestor evenimente recente și pentru că „agenda publică” din România a fost mult prea ocupată cu alte cazuri „la zi” pentru a-l mai cuprinde și pe acesta. Puteți citi opiniile scriitorului Dumitru Crudu, redactor al postului Europa Liberă Chișinău, ale scriitorului Vasile Ernu, autorul volumului *Născut în URSS*, precum și un reportaj realizat de jurnalistul Ștefan Susai, care a reușit să treacă totuși granița weekend-ul trecut, deși grănicerii pariaseră că nu are șanse.

VASILE ERNU

„Mass media românească a început această discuție prea tîrziu”

Am să te rog pentru început să comentezi toată această situație în care este implicată și diplomația română.

Este încă o dovadă că avem de-a face cu un stat care funcționează după niște legi foarte strani, în care nu ți se argumentează, de exemplu, de ce ți se refuză o intrare. Chiar zilele acestea am avut o polemică cu niște amici legați de un caz similar: este vorba de expulzarea lui Alexandru Vakuovski, însă sînt lucruri total diferite. Oricît de critic aș fi față de statul român, acesta și-a motivat foarte clar gestul. În cazul cetățenilor români care vroiau să intre în Republica Moldova și cărora li s-a refuzat asta, mi se pare o aberație. Chiar dacă nu sînt de acord cu niște legi, prefer să am oferă o explicație rațională. Republica Moldova nu are nici o explicație și de asta mi pare foarte delicată situația. Înțeleg că sînt în perioadă de alegeri, dar sînt niște gesturi care dovedesc încă o dată că avem de-a face cu un stat puternic în sensul prost al cuvîntului, un stat care încalcă legi.

Cum ți se pare reacția autorităților române, în condițiile în care numărul

celor cărora li se refuză intrarea continuă să crească?

Și o să mai crească pentru că a avut loc un gest care a declanșat o întreagă mașinărie. S-ar putea să fii oprit la vamă pentru că ai pantalonii albaștri. Probabil că vor fi mulți oameni cu dublă cetățenie care nu vor fi primiți, pentru că există o problemă legată de voturile celor din afara țării. Cei care sînt de bănuț sînt cei din Partidul Comunist pentru că e clar că cei cu dublă cetățenie vor merge acasă să voteze, și asta pentru că Partidul Comunist a blocat posibilitatea de a vota în străinătate.

Partidul Comunist are consultanți foarte buni. Din punctul meu de vedere, în acest moment este partidul cu cei mai buni consilieri, și nu în sensul pozitiv. Există acolo niște

băieți care sînt în stare să găsească o mie de variante pentru a cîștiga alegerile. Va fi o perioadă destul de delicată, mai ales pentru cei care vor dori să călătorească. Cît despre reacțiile statului român, acestea sînt poate prea moi. Și mass media românească a început această discuție prea tîrziu. În urmă cu cîteva săptămîni, am vorbit cu prieteni din presă și am încercat să fac lobby să se discute despre alegerile din Republica Moldova. Pînă săptămîna trecută, cînd eu am făcut primul interviu despre alegerile din Republica Moldova, nu a scris nimeni din presă.

A trebuit să apară cazuri de cetățeni români arestați în Chișinău ca să avem o reacție, dar destul de slabă.

DUMITRU CRUDU

„Lucrurile s-ar putea schimba în bine după 5 aprilie”

Cum se văd aceste lucruri de la Chișinău? Granițele par în acest moment semi-închise pentru cetățenii români.

Este o metodă electorală de a intimida lumea care trebuie să meargă la vot și de a le spune tuturor pentru cine ar trebui să voteze, adică pentru partidul de guvernămînt. E clar o mișcare politică. Îmi amintesc că la alegerile de acum patru ani procedaseră la fel, doar că îi întorceau pe cetățenii ruși. Atunci alta era politica partidului de guvernămînt. Pe de altă parte, consider că lucrurile s-ar putea schimba în bine după 5 aprilie, dacă lumea va ști cu cine să voteze.

De cine credeți că se tem comuniștii?

Se tem ca celelalte partide care se află acum în opoziție – Partidul Liberal Democrat, Partidul Liberal – ar putea să le ia maul.

Spuneți într-un interviu în „Suplimentul de cultură” că tot mai mulți tineri rusofoni din Republica Moldova susțin că președintele lor este Medvedev, iar dacă mîine Moldova ar fi ocupată de Rusia, aceștia ar ieși în stradă să îi întîmpine cu flori pe soldații ruși.

Se întîmplă acest proces și este foarte de neînțeles pentru mine. Sînt foarte mulți tineri intelectuali care privesc doar televiziunile țării vecine și au îmbrățișat practic valorile ei.

Și-a schimbat Partidul Comunist strategia de atragere a electoratului?

Tot ce face acum este să atragă electoratul de stînga și pe nostalgici, electoratul care se uită cu foarte multă melancolie la ce se întîmplă în țările din Est. Practic, aceste expulzări ale cetățenilor români au același scop.

Vorbiți de stînga, de dreapta. Au aceste partide doctrine clare?

Sigur că sînt niște convenții. Partidul Comunist este, așa cum a și recunoscut, un brand. Se folosesc de această titulatură pentru a-și atinge alte scopuri.

O, ce ciornă!

România și Republica Moldova sînt într-o relație perfect freudiană. „Fiica” a ajuns să se creadă bunică, adică mama „mamei” sale. Iar mama n-ar prea accepta chestia asta, dar s-a-nvățat să-nchidă ochii. Colac peste Prut, copiii din ogrăzile lor se comportă, la rîndu-le, ca niște progenituri șpanchii.

Ministrul român de Externe a catalogat drept „mai puțin simpatice” problemele ivite la granița cu Basarabia. Domnia sa a folosit expresia asta de parcă ar fi vorbit

despre o ceartă dintre doi șahiști octogenari aflați în parc, la recreere. Mai curînd, cred că a vrut să se refere la acel sens al cuvîntului „simpatie” care desemnează reacția unui organ de a suferi alături de fratele său simetric din corp.

În general, autoritățile române au tratat cu foarte multă lejeritate reacțiile dictatoriale și milițienești ale puterii de la Chișinău. Un mic exercițiu de imaginație: oare cum ar fi reacționat guvernul de la Budapesta dacă

românii le-ar fi fabricat unor cetățeni unguri un dosar penal, pe baza căruia i-ar fi expulzat din județul Harghita? Sau, ca imaginea să fie și mai clară, ce atitudine ar fi avut Statele Unite, de i-ar fi fost mitraliați psihic doi cetățeni ajunși prin Puerto Rico? Președintele Băsescu se visa, acum cîțiva ani, lider regional. E un vis comun șefilor de stat români: ei cred că le intră automat în corp, după ce depun jurămîntul, personalitățile lui Henry Kissinger și Winston Churchill. Experți în a trasa axe de putere, aleșii noștri duc doar bătălii cu soldaței de jucărie.

Nici mass-media românească nu este din alt film. Știrea despre cei doi ieșeni umiliți la Chișinău a intrat vijelios pe fluxurile agențiilor, de unde a ieșit spălăcită în gazete și pe sticla televizoarelor, la „pe scurt”. Pe scurt, s-a dovedit încă o dată că o „informație” care spune cum mîncă Mutu înghețată doboară toată agenda presei. În weekend-ul trecut, o mulțime de români au fost întorși, fără nici o explicație, de la granița cu Republica Moldova. Români și, odată cu ei, o grămadă de studenți din Basarabia, care se duceau acasă să-și vadă neamurile. Simpatice, nu,

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

domnule Diaconescu? Nu am văzut nici știri, nici articole de fond, nici dezbateri și nici talk-show-uri pe tema asta. În schimb, marele subiect al primei jumătăți din săptămîna a fost discuția dintre Traian Băsescu și un „muncitor” de la Antena 1.

De aici, de unde scriu, sînt doar 20 de kilometri pînă la granița cu o țară kafkiană, unde poți fi ridicat în plină zi de pe stradă și băgat în beci; unde ți se

poate fabrica orice acuzație e necesară intereselor de moment; de unde poți fi dat în șuturi afară, ți se poate pune interdicție și să fii declarat dușman al poporului. În relația de carton cu Republica Moldova, România uită mereu că aștia 20 de kilometri sînt o distanță uriașă, pe care noi am parcurs-o în aproape 50 de ani. Pînă acum, am mers ca melcul. Acum am început să și gîndim ca el.

Iuat de apa alegerilor

Ce n-a învățat Voronin de la Smirnov

Prima mea vizită în Chișinău a avut loc pe timpul URSS. Atunci am vrut să cobor din trenul Moscova-Sofia, dar grănicerul sovietic nu mi-a dat voie. Am făcut un scandal atât de mare, încât m-a lăsat în cele din urmă să pun piciorul pe pământ moldovenesc, dar cu două condiții – să stau doar lângă vagon, iar mâna să o țin pe bara de la ușă.

Două decenii mai târziu, regimul Voronin întoarce românii de la frontierele Republicii Moldova, reînviind teama de „fasciști”. Sute de români nu au fost lăsați să treacă Prutul în ultima perioadă, după ce Chișinăul a solicitat Bucureștiului să le recomande propriilor cetățeni să nu meargă în Republica Moldova pînă trec alegerile din 5 aprilie.

Motto: „Nici o altă formațiune politică din Moldova nu promovează într-o asemenea măsură ideile toleranței precum PCRM, care este singurul partid al adevăraților internaționaliști”.
(Vladimir Voronin)

Ștefan Susai

Pentru că ministrul român al Afacerilor Externe, Cristian Dianconescu, nu a formulat o asemenea recomandare, m-am avîntat spre Moldova. Am fost asigurat de la bun început de șefii graniței de Est, precum și de șeful punctului de la Sculeni că nu voi reuși să trec. Absolut toți românii sînt întorși! Mi-am făcut însă planul de trecere. Am plătit un moldovean care își cîștigă pîinea ca taximetrist să mă ducă pînă la Chișinău împreună cu logodnica mea. La plecarea din Iași i-am dat șoferului (care avea să devină peste cinci minute „unchiul Gheorghe”) o invitație la nunta noastră și i-am scris numele pe plic. „Unchiul” ne-a dat și el o carte de vizită pe care scria „Ș. Gheorghe, transport internațional în Odessa, Chișinău, Kiev, București”. La Sculeni, partea moldovenească, acesta a confirmat că mergem la el „în

ospetie” ca să-i înmînăm soției invitația la nuntă. Grănicerii, timorați de prezența unui ofițer al Securității de la Chișinău, ne-au spus că nu avem voie să intrăm. „Dumnehaiăsa mă-sii. N-auzî cî merg la mini? Da ci, nici rudili n-au voii în ospetii?”, a întreat „unchiul”. Grănicerul ar fi spus „da”, însă cum ofițerul era tot acolo, a pronunțat „ba”. Și pentru că tot nu găsea un motiv legal „să ne întorcă”, grănicerul s-a uitat în portbagaj și exclamat: „Da ce sînt astea?”, arătînd spre punguțele cu semințe pentru legume cumpărate de „unchi” de la Iași. „Oii, tu nu știi cî nu ai voii să introduci seminți nerecunoscuti di autoritatea moldovenească? Si confiseci!”. Și a adăugat: „Și rudeli tali nu au nici invitații, zapiscă doveditori”. Turbat, „unchiul” ne-a dus cu mașina în punctul românesc și a demarat spre orașul moldovenesc Ungheni, cu copii după pașapoartele noastre, să ne facă invitații. Notarul deja plecase acasă, era vineri seara, dar unchiul nu s-a lăsat în lupta cu sistemul. Prin cunoscuți a aflat adresa notarului și l-a adus la birou să ne completeze invitațiile. Două ceasuri mai târziu, „unchiul Gheorghe” și-a făcut apariția cu documentele pe care

notarul a scris că nu certifică „faptele expuse în prezentul înscris, ci numai semnătura persoanei care a semnat”.

„Alcoolul este interzis în Moldova”

În fața noastră așteptau să fie percheziționate vreo zece mașini. Pentru slujbașii regimului Voronin, cea mai de preț marfă de contrabandă o reprezintă acum cetățenii statului vecin. Toți au fost întorși pe diferite motive. Unul își cumpărase din duty-free două sticle de vodcă, dar a fost „respins” de grănicer (el însuși nu prea trează) pe motiv că „alcoolul este interzis în Moldova!”. Am ajuns astfel din nou în fața autorităților statului vecin, care au strîmbat din nas la vederea invitațiilor legalizate. Deja nervii „unchiului” păreau că cedează. „Dacă îmi găsați motiv di ciartî î dau una di cadî ca pufoaica din cui. Cî i-am dat la fel și unui grănicer din Transnistria!” „Noi nu facem politică. Vrem să găsim la Chișinău rochie de mireasă și să dăm invitația. Atît”, i-am spus și eu șefului de punct care, cu frică, a permis trecerea mașinii în momentul în care securistul lipsea. Ne era frică să nu se răzîndească și vroiam să intrăm mai repede în Republica Moldova. În fața noastră, un alt autoturism, dar cu număr de Iași. Gheorghe a început să țipe la șofer să mute mașina doi metri, însă românul a refuzat: „Nu mut mașina, că îmi caută motiv să mă întorcă pentru c-am băgat cheia în contact fără voie!”. Pînă la urmă, am reușit să trecem, dar ieșeanul a fost întors, că doar nu ducem lipsă de „argumente” moldovenii.

Chișinău vs Phenian

Seara târziu am intrat în Chișinău. Un milițian cu arma ne-a oprit, iar noi ne rugam să nu ne verifice și nouă actele. Am avut noroc. În timp ce treceam cu mașina prin fața Serviciului de Informații și Securitate, l-am întreat pe „unchi” dacă nu ar fi bine să oprească și să ne autodenunțăm „fasciști”. „Unchiul” a chicotit și a dat același răspuns pe care ni l-a servit de zeci de ori în ultimele ore: „Tu-i dumnehaiăsa mă-sii!”.

A doua zi, devreme, am ieșit în oraș. Chișinăul arăta ca în zilele fierbinți din

Secera și ciocanul pe fundal roșu domină afișajul electoral din Chișinău

1989, cînd generalul-maior Vladimir Voronin, pe atunci ministru de Interne al RSS Moldovenești, dorea să scoată trupele în stradă împotriva celor care cereau introducerea limbii române. Acum, proporția de milițieni era cam de cinci la zece copaci (Chișinăul a fost premiat la un moment dat pentru vegetația de invidiat!).

Mașinile Lada Jiguli cu inscripția „Po-liția” sînt acum la toate intersecțiile. Afișele comuniștilor scaldă Chișinăul în roșu și explică publicului larg pericolul „românizării” și al „concesionării Moldovei” către România. Pe unele dintre afișele cu secera și ciocanul, tot felul de fete în poziții apetisante își mărturisesc bunăstarea „sub comuniști”. Zîmbetul forțat al lui Voronin tronează pe alte panouri. Ziarele controlate de același regim au intrat în panică: „În 1918, armata română a ocupat Republica Democratică Moldovenească”. Asta scrie „Moldova Suverană”. Intră în întrecere „Comunistul”: „Țara nu va rezista la a doua lovitură; Nici un vot opoziției! Sîntem pentru partidul făuririi, PCRM!; Fără români în Parlament!; De ce mizează Bucureștiul pe Tarlev?” (Tarlev, fost premier comunist devenit adversar al președintelui Voronin – n.m.)

Revenirea în România

Trenul Chișinău-București era gol-goluf. La urcare, însoțitorul ne-a întreat de naționalitate. Îi răspund: „fasciști”, adică

români. Inițial s-a speriat la auzul cuvîntului care, odată aruncat, distrugea vieți în URSS, însă apoi și-a revenit și și-a exprimat părerea în legătură cu șeful republicii: „un tîncit cari prigonești lumia!!!”. La Ungheni, am dat nas în nas cu o veche cunoștință de-a mea, dra locotenent Svetlana. Anul trecut îmi spunea că sînt dubios pentru că nu fac decît să călătoresc fără să cumpăr țigări, alcool sau măcar droguri. Dezaprobator, dra locotenent mi-a spus cu glas scăzut: „Evitați deplasările în Moldova. Mai durează cîteva zile situația”, după care s-a întors brusc și a plecat, speriată parcă de sinceritatea ei.

Înainte să cobor din tren, am numărat ștampilele de pe pașaport. Doar anul trecut am fost în Republica Moldova de 50 de ori. M-am gîndit la șicanele autorităților de acolo și mi-am dat seama că președintele Voronin nu a învățat nimic din experiența personală cu Igor Smirnov. Voronin, originar din Transnistria, nu este lăsat să meargă în satul natal și e întors de fiecare dată. Acum, el le interzice românilor accesul, avertizînd asupra pericolului „concesionării țării de către București”. Nu știu de ce, dar mi-au revenit în minte spusele „unchiului” Gheorghe: „Dacă îmi găsați motiv di ciartî î dau una di caz’ ca pufoaica din cui”.

Ștefan Susai este jurnalist, autor de reportaje și comentarii pe problemele Republicii Moldova și ale Transnistriei.

Publicația „Comunistul” din 27 martie 2009 amintește de „Scinteia” românească de acum două decenii

TREI „OASPEȚI” AI „CINEFAN” INFIRMĂ INVITAȚIA

George Onofrei

Programul „CineFAN”, o avanpremieră a Festivalului Internațional de Film de la Iași (IIFF), debutează cu o bîlbă organizatorică. O parte dintre regizorii care au fost incluși în proiect au infirmat faptul că ar fi fost invitați la Iași.

IIFF este programat să aibă loc în perioada 25 septembrie – 3 octombrie. Au fost anunțate premii în valoare de câteva zeci de mii de euro, printre care Trofeul Festivalului, „Zimbrul de Aur” (20.000 de euro), Cel mai bun lungmetraj (10.000 de euro), precum și participări naționale și internaționale, fiind vehiculat ca invitat special numele cineastului francez Luc Besson. Asociația Română de Film Independent (ARFI) promite pentru toamnă proiecții de filme prezentate în premieră națională, o secțiune de filme experimentale realizate de amatori, precum și un invitat de onoare din cinematografia mondială. ARFI mai precizează că vor fi instalate două corturi în campusurile studențești din Tudor Vladimirescu, Copou, vor fi amplasate ecrane la Iulius Mall, Casa de Cultură a Studenților, precum și în cartierul Tătărași.

„CineFAN” a fost conceput să cuprindă o serie de evenimente conexe care să se desfășoare săptămînal la Iași începînd cu 1 aprilie. În centrul acestora vor fi tinerii regizori români, care vor fi prezenți în instituții de învățămînt ieșene pentru a discuta cu elevii în urma proiecțiilor. Primul invitat a fost regizorul Cătălin Saizescu, autorul filmului *Milionari de week-end*. Lista cuprinde 15 regizori, aceștia fiind Cristian Mungiu, Corneliu Porumboiu, Cătălin Mitulescu, Alexandru Solomon, Tudor Giurgiu, Radu Jude, Marian Crișan, Adrian Sitaru, Bogdan Mustață, Ion Puican, Igor Cobileanski, Paul Negoescu, Valentin Hotea, Adina Pintilie, Iulia Rugină.

„Suplimentul de cultură” a încercat să-i contacteze pe regizorii anunțați pentru a obține detalii în legătură cu participarea acestora. În vreme ce Corneliu Porumboiu, Tudor Giurgiu, Adina Pintilie și Iulia Rugină au confirmat invitația și urmează să stabilească o dată pentru a veni la Iași, alți trei regizori – Radu Jude, Alexandru Solomon, Marian Crișan – susțin că nu au fost contactați.

Pe de altă parte, Vlad Gliga, director executiv al „CineFAN”, ne-a confirmat în primă instanță faptul că cei 15 regizori au fost incluși în program cu acordul lor. A revenit însă în momentul în care reporterul i-a relatat răspunsurile lui Jude, Solomon și Crișan: „Programul se generează în timp”. A mai adăugat că presei i-a fost oferită o listă „orientativă”. Ciprian Alexandrescu, președintele IIFF, spune, la rîndu-i, că este vorba despre o neînțelegere: „Fiți siguri că o să-i regăsiți în programul nostru”. Precizăm că pînă la închiderea ediției Cristian Mungiu, Adrian Sitaru și Igor Cobileanski nu au putut fi contactați.

„Suplimentul de cultură” l-a mai contactat și pe regizorul ieșean Alexandru Condurache, care figurează drept director al programului „CineFAN”. Conform site-ului www.iasifilmfest.ro, Condurache ar fi urmat chiar de săptămîna aceasta să realizeze un atelier de creație cinematografică. Acesta ne-a declarat însă că nu se află în echipa „CineFAN”: „Am avut o singură discuție cu Alice Panait, director executiv al IIFF, însă nu s-a dezvoltat, nu am mai avansat în nici un fel”.

Trio: Ion Caramitru, Horatiu Malăele și Costa-Gavras

COSTA-GAVRAS A PREZENTAT ÎN ROMÂNIA

Un film de stînga făcut cu stîngul

„Fiecare om are propria lui poveste”, scrie pe afișul filmului, iar truismul îi aparține chiar regizorului Costa-Gavras. Propoziția se potrivește însă cu cel mai recent film al său, *Paradis în Vest*, primul pe care îl face în Grecia natală după 42 de ani.

Iulia Blaga

Cineastul spune că e cel mai personal film al său. Și da, spunem noi, e un film de stînga, însă problema e, din păcate, că e făcut cu stîngul. Greșeala se poate datora tocmai faptului că cineastul, stabilit acum mulți ani în Franța, se recunoaște în trăsăturile personajului inocent, dar aprig care pleacă din Balcani, dintr-o țară neprecizată, spre Paris, unde speră să dea de un magician. „Am vrut să aduc un omagiu celor care decid să-și lase tot: țara, familia și limba pentru a căuta o viață mai bună în altă parte”, a spus Costa-Gavras la conferința de presă găzduită de Hotelul Intercontinental, în lumina palidă a Sălii Ronde. Venise însoțit de directorul companiei grecești Odeon Cineplex, care a produs și care distribuie filmul. În timp ce jurnaliștii (mai puțini decît te-ai fi așteptat) puneau întrebări, în hol se aduceau platourile și un miros tot mai enervant de plăcut de mîncare bună se înfășura pe picioarele oamenilor – ca un abur al Edenului. Paradisul care e mereu în altă parte.

Metafore sînt cu duimul în această Odissee care îl aruncă pe Elias pe țărmul unei țări neprecizate, într-un complex turistic de cinci stele cu un director dotat cu ciine lup și preferințe erotice agresive, cu nemțoaice bovarice și nesatisfăcute, cu lume peștriță și plictisită, dar animată de perspectiva organizării unor patrule pentru prinderea, de amuzament, a emigranților.

„Pentru mine există, da, o dimensiune politică în film dar, față de filmele mele precedente, abordarea e acum diferită. În ultimii ani s-au făcut mai multe filme despre problematica imigranților, dar de fiecare dată cînd tratezi această problemă la modul dramatic, crezi o stare negativă, împotriva imigranților. (...) Eu am vrut să arăt că imigranții sînt oameni de care lumea are nevoie. (...) Cînd oamenii îi tratează ca indivizi, se poate trăi foarte ușor cu ei. Bine, unii dintre ei pot face și lucruri rele. Dar pe mine m-a interesat și să arăt singurătatea lor, faptul că sînt uneori slabi, că sînt puși să facă lucruri degradante, dar că acceptă înjosiri și de natură sexuală pentru că

au nevoie să fie acceptați”, le-a spus Costa-Gavras jurnaliștilor români.

Costa-Gavras, încîntat de filmele noii generații de regizori români

În film, odiseea îl aduce pe Elias („A-liaș?”, tot e întrebat) mai mereu în preajma unor oameni care îi fac avansuri erotice (indiferent de sex) și care îl trag pe sfoară, îl fură de bani și de haine, îl fugăresc. Naționalitatea acestor personaje pasagere e de puține ori clară. Elias însuși e un fel de Charlot sedus de un magician care, oricum, folosindu-l drept asistent în reprezentarea de la complexul turistic, l-a făcut să intre în toaleta morții (număr de magie a cărui metaforă nici nu mai e metaforă). Cu puține excepții, vesticii din paradisul în care Elias visează să se scalde sînt și ei ca decupați după personajele negative din filmele lui Chaplin. Magicul amestecat în doze mari în realitate are nevoie de mult mai mult decît de implicare emoțională grație unei biografii cu elemente similare. Firește că magicianul, atunci cînd e găsit, îi dă peste nas eroului care se vede nevoit să-și descopere propriile rezerve de magie, dar onirismul nu cade în picioare oriunde și oricum. Vezi exemplul negativ din *La Vita e bella*, dar și exemplul pozitiv din *Train de vie*.

Însă, după cum și filmul lui Roberto Benigni a avut fanii lui, și

SALUTAT DE ACTORI ROMÂNI

Costa-Gavras a realizat în urmă cu opt ani, în România, filmul *Amen*, ocazie cu care a cunoscut mulți membri ai comunității cinematografice locale. „Am întîlnit aici oameni deosebiți, dar mai ales actori extraordinari”, a spus Costa-Gavras, pe care au venit să-l salute la conferința de presă a actori cu care lucrase la *Amen*: Ion Caramitru, Horatiu Malăele, Dorina Chiriac (care aflase de la repetițiile cu Horatiu Malăele, de la Teatrul de Comedie, că regizorul grec e la București). Au venit și Andrei Boncea (ca reprezentant al MediaPro-ului, partener la producția lui *Amen*, dar și ca interpret în film), dar și Anca Pandrea și Iurie Darie.

Paradis în Vest probabil că îi va avea pe ai săi. Deja, după vizionarea de presă de la București, existau critici cărora le plăcuse filmul. Valerian Sava l-a pus chiar alături de filmele tinerilor regizori români, pentru „naturalitatea, realismul și umorul” lui!

Cînd, la conferința de presă, a venit rîndul, așa cum spune Alexandra Olivotto de la „Cotidianul”, „întrebărilor naționale”, Costa-Gavras s-a arătat încîntat de filmele noii generații de regizori români. Despre *4 luni, 3 săptămîni și 2 zile* a spus că este „extraordinar”, despre cinematografia română că „is back”, dar a punctat asupra faptului că, dacă nu e susținută de stat, nu va avea șanse să se dezvolte.

Mircea Cărtărescu va scrie la Berlin „primul său roman adevărat“

Mircea Cărtărescu a petrecut mai bine de două ore împreună cu cititorii din Sibiu, sîmbătă, 28 martie, în pivnița Librăriei Humanitas. A răspuns tuturor întrebărilor, în valuri de detalii, a făcut mărturisiri, a acordat autografe pe cărți noi sau aduse de acasă – volumele favorite, încărcate de amintiri și strînse la piept în așteptarea semnăturii autorului.

Veronica D. Niculescu

Sinteti, din toamnă, profesor invitat la Freie Universität din Berlin, pentru a susține un curs de literatură. Berlinul v-a fost gazdă bună pentru terminarea Orbitorului. Credeți că ar fi posibilă reeditarea unei perioade atât de fertile ca aceea? Și spuneți-ne, vă rog, și despre cursul pe care îl veți preda.

E o întrebare pe care într-un fel o așteptam și o speram, fiindcă pentru mine nici o carte din cele menționate

(de Dumitru Chioaru în prezentare – n.r.) nu mai contează. Eu nu privesc în urmă, nu mă recitesc, nu mă uit peste ce am scris pînă acum. Pentru mine, cartea care urmează este cea mai importantă și singura, de altfel. Și acum în sfîrșit am un proiect. După doi ani de zile de la terminarea *Orbitorului*. Imediat cum l-am terminat m-am întrebat dacă există viață după *Orbitor*. Timp de doi ani am înclinat să cred că nu prea. Nu am vrut în nici un caz să scriu *Orbitor*, volumul patru. Deci cel mai important lucru pentru mine în această clipă este să nu scriu *Orbitor*, volumul patru, să scriu o carte diferită, chiar dacă nu va fi la înălțimea *Orbitor*. Dar foarte important pentru mine e să scriu altceva, să scriu o carte diferită.

Într-un fel, plecarea mea la Berlin din toamnă este o șansă, din punctul ăsta de vedere, fiindcă în România, am spus-o de multe ori, este foarte greu să scrii literatură. Îmi admir mult pe autorii care trăiesc în România și scriu în România, eu n-am reușit aproape niciodată,

» „Dacă există un cuvînt care ar defini ce am încercat să fac în acești 30 de ani, este poezia. Eu mă consider poet, cred că încă n-am scris nici un roman adevărat, cred că următoarea mea carte va fi un roman adevărat; din păcate, cred că unghia mea îngerească s-a mai tocit, așa încît o să mă străduiesc să scriu cu unghiile de la mîna stîngă și sper ca ele să fie cît de cît ascuțite.“

cel puțin romanul *Orbitor* este scris în întregime în străinătate, unde am avut puțină detașare și puțină liniște. Așa încît sper să le am din toamnă, cînd voi pleca pentru un semestru, o jumătate de an la Berlin, ca să predau un curs faimos, de la Freie Universität. Este un curs predat de scriitori, în fiecare an predau acest curs cîte doi scriitori, se numește „Samuel Fischer“, după faimosul fost proprietar al mării edituri Fischer. El a lăsat ca un fel de moștenire două lucruri diferite: lecturile „Samuel Fischer“, care sînt făcute în fiecare an de cei mai mari scriitori ai lumii, realmente de cei mai mari scriitori, precum Mario Vargas Llosa, și cursurile „Samuel Fischer“, care sînt ținute de scriitori mai mărunți care abia încep să capete notorietate, și care au fost predate de-a lungul timpului de Sorokin, de Dubravka Ugresi, japonezul Ōe și așa mai departe.

Anul acesta am fost foarte încîntat să primesc eu această sarcină, așa încît nu mă duc acolo numai cu gîndul să scriu romanul, primul meu roman adevărat, pe care îl am în minte și care îmi ocupă toată ființa la ora aceasta – sper să îmi și iasă –, ci și să încerc să scriu o carte de teorie literară, de poetică de fapt, pe baza cursului pe care o să îl țin, pentru că vor fi optsprezece săptămîni a cîte nouăzeci de minute. Deci mi-am făcut eu socoteala că ar putea să cuprindă modesta mea experiență din domeniul literar, de pînă acum. Aștept așadar niște lucruri, e prima dată după doi ani, de

marasm, recunosc, în care aștept cîteva lucruri și în care mi-am recăpătat optimismul. Am fost teribil de obosit după ce am terminat *Orbitor* și mi-a trebuit puțină vreme să recuperez, am avut o convalescență tristă și care totuși mi-a prins foarte bine, ca un fel de perioadă-tampon, să zicem, între ce a fost și ce – dacă va vrea Dumnezeu – va mai fi.

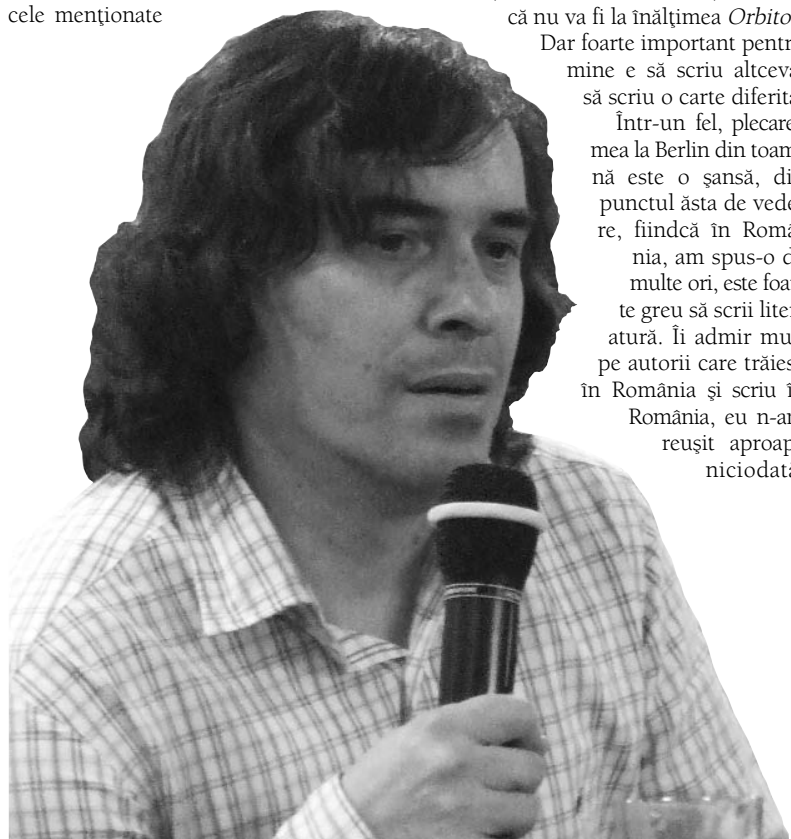
Scrieți și articole în mod regulat – în „Evenimentul zilei“, în „Sapte seri“. Spuneți anul trecut la o întîlnire cu cititorii sibiieni, amintind de o glumă făcută de Cristian Teodorescu, că atunci cînd scrii articole riști ca, după un timp, tot ceea ce scrii să semene cu un articol. Kundera scria despre faptul că jurnalistică e chiar opusul literaturii, că actualitatea ucide imaginația. Ați găsit un antidot, funcționează?

Oamenii cred, în general, că jurnalistică și literatură sînt cam același lucru, pentru că sînt tot cu cuvinte făcute, și una și alta. Dar este ca și cînd ai cere unui jucător de ping-pong să joace și tenis de cîmp la fel de bine. Sînt, de fapt, două sporturi cu mult mai diferite decît tenisul de cîmp și fotbalul, pentru că totul este diferit. La fel, jurnalistică este cel mai mare dușman al literaturii, după prerea mea.

Scriitorii români trăiesc cu toții blestemul lui Eminescu. Eminescu a fost întrebare de un prieten dacă mai scrie articole. Și el a răspuns, într-o scrisoare care

se păstrează: „Scriu, scrie-mi-ar numele pe mormînt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc!“. Din păcate, mai ales după revoluția din 1989, mare parte a colegilor mei s-au înhamat la jurnalistică. Din ce să trăiască? Din cărți nu se poate trăi, după cum știți foarte bine. Sau cel puțin nouăzeci și nouă la sută din scriitori nu pot trăi din cărți. Și atunci, și-au luat slujbe. Pe la televiziuni, pe la ziare, pe la firme de advertising. Prin tot felul de locuri din acestea, unde își mîncă talentul, și zilele chiar, făcînd tot felul de lucruri, nu inferioare.

Nu vreau să spun că jurnalistică este inferioară literaturii. Dar sînt lucruri cu care ei nu sînt obișnuiți și pentru care nu sînt făcuți. Sînt și eu unul dintre ei. Scriu și eu articole, din același motiv, trebuie să o recunosc – scriitorii trebuie și ei să trăiască din ceva, scriitorii nu trebuie să moară de foame, deși au sfîrșit-o destui în felul acesta. Și o fac, cum să spun, datorită unei schizofrenii pe care mi-am dezvoltat-o: nu știe stînga ce face dreapta. Încerc să izolez cît se poate de bine latura scriitoricească a mea și cea jurnalistică. De asta nici nu fac nici un fel de literatură în jurnalistică. Cei de pe forum, de la sfîrșitul articolelor mele în variantă electronică, mai scriu: „Poete, lasă-te de jurnalism“, sau de politică, fiindcă „nu-s de nasul tău, întoarce-te și scrie poezii“. Sau alții spun: „articole plate, inexpressive, fără nimic artistic“. Ei, tocmai din acest motiv încerc să le fac așa, încerc să fie foarte plate, foarte simple și cît se poate de convingătoare. Eu în jurnalistică sînt un luptător, încerc să conving oamenii de adevărurile mele. Eu pot greși, și am greșit de multe ori, dar nu pot scrie la comandă. Nimeni nu poate să-mi impună ce să scriu. Eu, cum spunea Nichița Stănescu, nu sînt un pion, ci un cal de șah. Sau un nebun, ceva de felul acesta. Și întotdeauna am încercat să scriu adevărul meu personal, cu riscul de a greși.

„Mereu mi s-a spus că eu 1

Acest interviu are o primă parte pe care nu o va cunoaște nimeni, niciodată. O parte pe care reportofonul meu a înghițit-o pur și simplu. E drept, aș fi putut s-o rog pe Svetlana să-mi răspundă în scris la cele două întrebări care s-au pierdut, dar și eu și ea sîntem convinse că o poveste care a fost deja spusă nu mai poate fi spusă încă o dată la fel. Primele două întrebări erau despre mîncare. Toți cei care au citit *Floarea de menghină* își amintesc probabil toate prăjiturile de acolo. În mintea mea, ele au rămas ca un fel de infern, în care știi că nu

ai cum să scapi de senzația aia cleioasă, de după foarte mult zahăr. Svetlana mi-a povestit cum, după primii ani de copilărie petrecuți la țară, unde ceva dulce însemna doar cozonacul făcut de sărbători, bomboanele puse în cornet de ziar și așa-zisa ciocolată de casă, luate la schimb pe ouă, singurele lucruri bune descoperite la oraș – în Botoșani – au fost cofetăriile și culorile incredibile ale prăjiturilor. La fel cum prima hartă personală a Bucureștiului a fost cea trasată între cofetăriile din zona Bibliotecii Central Universitare.

era prost și nefericit? Pentru că orice lectură trebuia să se termine într-un rezumat. Drept pentru care aveam mai multe caiete de rezumate. Și astăzi dacă le citesc, îmi vine și să rîd și să plîng: sînt și foarte amuzante, și sfișietoare. Și, ca să merg și mai departe, de ce era totuși atît de rău? Pentru că nu era vorba doar de rezumate, ci fiecare rezumat trebuia să înceapă cu personaje pozitive și negative. Iar aici lucrurile se terminau, pentru că eu eram într-o mare confuzie. Erau cărți și texte cu care, în mod evident, îmi era foarte greu să duc la capăt treaba asta, cu personajele. Aveam impresia că eu nu știu să fac asta. De exemplu, o carte ca *Alice în Țara Minunilor*. Am urît-o. Nu am înțeles nimic din ea, nu mi-a dat prilejul să rezolv problema cu personajele pozitive și negative. Îmi era mult mai simplu cu Ion Agârbiceanu, mă descurcam mai ușor. După perioada asta nu-mi mai amintesc exact ce s-a întîmplat. Probabil tatăl meu a cedat. În primii patru ani, a fost perfecționist în ceea ce mă privește, trebuia să fiu un diamant perfect șlefuit. Începînd însă din clasa a V-a, a lăsat un pic garda jos și nu știu cum s-a întîmplat, dar mi-am început cariera de cititor. Nu mi-e rușine să recunosc că am început-o cu Topârceanu și Ionel Teodoreanu. A fost extraordinar pentru mine, au fost textele care m-au lăsat să respir. Nu se așază pe umerii tăi uitînd să mai coboare. Pînă atunci, toate textele mi se păreau precum personajul ăla negativ, zgripturoaica, bătrîna din poveste care se dă bine pe lingă tine și îți spune, mă iei și pe mine în brațe, că sînt obosită, dar și

surcelele astea pe care le-am adunat din pădure? Se așază în spatele tău și te-ai pro-copsit. S-a terminat. Nu mai coboară. Cam așa erau toate în anii ăia: și mîncarea, și cărțile. În a cincea, lecturile mele au ieșit din raza camerei de luat vederi, pe care tatăl meu o montase, virtual, în casa noastră. Cînd am scăpat de sub control, am citit Ionel Teodoreanu. Personal, sînt convinsă că tatăl meu nu ar fi fost tocmai încîntat. Dar eu am pus mîna pe toate volumele din *La Medeleni* și am fost foarte fericită. Lucrurile au continuat într-o mare libertate, ca și cum aș fi intrat într-o cofetărie uriașă, unde eu alegeam și eu comandam, deja știam regulile, eram de-a casei. Față în față cu biblioteca din casă am putut să fac exact ce mi-am dorit, așa că, în clasa a VI-a citeam Zola, Nana și Gervese și nu aveam absolut nici o problemă. Cred că prin a VI-a citeam Steinbeck și în general tot ce se nimerea și se afla într-un fel de trend nespun, fără promovare, fără marketing, pe sub tejehele librăriilor din Botoșani.

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

Spuneai mai devreme despre senzația de disconfort în fața unei cantități uriașe de dulce care îți este „oferită” cu forța. Aș vrea să-mi povestești despre relația cu textele în copilărie. Ce auzei, ce îți se citea în primii ani?

Cit am stat la bunicii mei, lucrurile erau simple și clare. În casa respectivă nu exista nici măcar o Biblie. Bunicul meu însă citea ce apuca, iar textele religioase circulau scrise de mînă, între oamenii din sat, de la unul la altul. Nu o să intru în detalii,

că acestea sînt deja substanță pentru textele mele viitoare. Primele texte, cele cu care am crescut, au fost unele religioase, mai degrabă apocrife, copiate de oameni din diverse surse, inclusiv de bunica mea, și care îmi erau citite seara, înainte de culcare. De aici s-a pornit un imaginar destul de puternic, apocaliptic evident, dar foarte hrănitor totodată. În momentul în care am venit în oraș, să mă civilizez, să renunț la accentul meu moldovenesc – am un tată bucovinean, care și-a făcut o datorie din a mă șlefui perfect, să nu mai rămînă nici urmă din accentul de moldovean pe care îl aveam – a început de fapt povestea mea cu cărțile. Greu. A fost o muncă grea și o misiune grea, de care tot

tatăl meu s-a ocupat. M-am trezit brusc cu o bibliotecă imensă în casă, cu niște liste de lecturi, obligatorii și facultative, foarte împovărătoare. Am urît tot ce însemna citit. Primii patru ani au fost un dezastru. Citeam foarte mult, dar nu suportam absolut nimic. Sufeream după lumea lăsată în urmă, după bunica mea, aveam o poezie care mă impresiona foarte tare: trebuia s-o recunosc, era „Mama” de George Coșbuc. În același timp, am și citit tot: tot ce mi s-a cerut. Problema era că raportul meu cu cititul, ca și raportul meu cu mîncarea, era unul foarte prost și de respingere. Pentru că mi se dădea. Mi se impunea. Mi se oferea impunîndu-mi-se. Și nu m-am împăcat cu sistemul. De ce

Cînd ai venit în București, ai simțit o presiune din partea celorlalți, care îți cereau anumite lecturi, pe care ei le considerau importante, dar pe care tu nu le bifaseși?

Evident că s-au întîmplat și astfel de lucruri, și astăzi, cînd timpul meu de lectură este foarte limitat, se întîmplă mai mult ca oricînd. Am trăit momentul ăla, cînd te miști în zona unui trebuie. Care te validează sau nu te validează. Orice copil ambițios, care a mai trăit și altădată în viața lui în zona lui trebuie, se panichează. Ai momente de panică, te autovalidezi sau nu, în consecință. Lucrurile astea însă le reglezi în timp. Pentru mine, a fost perioada de început, a rezumatelor, apoi cea de perfectă libertate, cînd am putut să citesc ce am vrut, după care a urmat în mod firesc și o perioadă de asimilare de bibliografii. Cînd totul este o miză, cînd biografia ta interioară îți cere să ai și asta, și asta, și asta. Sînt multe cărți pe care nu le-am parcurs. Îmi imaginez că va veni un timp cînd voi recupera anumite lucruri, dar nu vreau să recuperez tot. Nu mai am ambiția aia, încrîncenarea aia, convingerea că eu nu exist dacă nu am citit Dostoievski. Am citit Dostoievski foarte tîrziu, de exemplu. Chiar dacă a existat în biblioteca aia foarte mare, de unde eu întindeam mîna și luam, încă de la început. Am încercat în a IX-a, în a XI-a. Nu mai știu cînd am reușit, dar sînt sigură că fiecare din noi are timingul lui și în ceea ce privește cărțile. Lucru care nu ține numai de ce am citit înainte și de unde am ajuns cu nivelul înțelegerii. Sînt diverse vîrste interioare care te fac să te apropii de o carte, fără ca asta să însemne că ești mai deștept sau mai puțin deștept.

Am avut norocul însă, înainte de facultate, în liceu, să am un profesor de română foarte bun, care mi-a dat șansa unor bibliografii excelente și am apreciat că, în felul acesta, cînd am ajuns în facultate, aveam o perspectivă. Copiii vin cu lucrurile pe care le știu, dar de multe ori le lipsește perspectiva. Perspectiva asupra poeziei,

FLOAREA DE MENGHINĂ A FOST UN FEL DE DAR PE CARE SPER CĂ L-AM MERITAT

Spui că unele texte te apasă.

E vorba în primul rînd de *Floarea de menghină*. Mi se întîmplă asta atît din motivele mele, personale, cît și din motive exterioare. Am vorbit mult despre ea, am citit-o de multe ori și la un moment dat am

simțit nevoia să mă despart de ea – am și făcut-o o vreme, dar acum în mod evident a trebuit să mai stau un pic cu ea, să ne mai luăm puțin în brațe una pe alta. De fapt, realmente cred că tot volumul acesta este *Floarea de menghină*. Și mai cred că tot ce va veni de aici înainte va fi *Floarea de menghină*. Asta pentru că, exact așa cum am mai spus-o, *Floarea de menghină* a fost un fel de dar pe care sper că l-am meritat, și care a reprezentat o cheie de lectură pentru

mine – o cheie esențială, nu mă voi despărți niciodată de ea, chiar dacă voi merge din ce în ce mai departe în lectura asta, personală. O lectură a mea și a lumii, așa cum pot eu să o fac. Revenind. *Floarea de menghină* mă apasă pentru că, în primul rînd, e ceva foarte greu acolo. În al doilea rînd, pentru că s-a vorbit foarte mult despre ea și la un moment dat mi-am zis că nu vreau să mai fiu identificată cu *Floarea de menghină*. Toată lumea a avut o reacție bună – nu știu dacă e cuvîntul cel mai potrivit –, a avut o reacție puternică la această sintagmă. Așa că m-am amuzat, am simțit un fel de ușurare cînd cineva mi-a arătat pe net un comentariu de genul: „Circulă prin țîrg zvonul că o doamnă cu numele Svetlana Cârstea a scos o carte cu un titlu absolut rizibil, *Floarea de menghină*”. M-a amuzat foarte tare să văd o cu totul altă perspectivă. Ca o mică deconstrucție a mirajului, a micii aule din jurul acestui titlu.

Dar nu numai *Floarea de menghină* mă apasă. Sînt multe texte care sînt foarte personale. În general, și asta este o problemă a mea, îmi este greu să mă întîlnesc cu propriile mele texte. Există zone care nu se netezesc pînă la capăt. De fapt, este esențial pentru mine să se întîmple alt text, și alt text, și alt text. Altfel, nu funcționez ok. Cînd nu se întîmplă, este destul de greu de suportat. De fapt, știi ce, asta e cel mai greu de suportat, mai greu decît presiunile acelea de care vorbeam mai devreme. În clipa în care știu că mi-am scris textul, am niște obligații în raport cu mine însămi și cred

că noi sîntem cei mai exigenți cu noi înșine. Noi ne punem în mintea noastră niște teme și nimeni nu-și poate da seama cît de mare este suferința cînd tu îți știi propria temă și știi că nu ai făcut-o. Atît timp cît eu știu că mi-am făcut tema, poate veni oricine din afară să mă întreb: „Și unde sînt temele tale?”, iar eu să răspund că tema mea este la locul ei. Problema este a golului, a vidului, cînd tu nu l-ai umplut, cînd tu nu ai fost față în față cu tine și față de tine nu ai făcut ceea ce era de făcut.

Îmi aduc aminte de un interviu pe care l-am făcut acum cîțiva ani, un interviu la care țin foarte mult, cu Lhasa del Sela, care provine dintr-o familie cu mai multe fete, o familie foarte specială. Aceste fete și-au petrecut copilăria într-un autobuz, care s-a plimbat între diverse state din America. Nu au avut televizor, nimic, totul s-a petrecut în casa aia mișcătoare, cu multe animale. Ea e o cîntăreață minunată, cum știu mulți probabil, dar și surorile sale au diverse îndeletniciri artistice. Vreo două cred că sînt la Cirque du Soleil. Părinții lor le-au obișnuit și așa au ajuns ca și în ziua de astăzi să se întrebe, tu ce ai produs artistic astăzi? Eu simt presiunea asta, e o presiune personală și știu că e imposibil să nu sufăr în contextul de astăzi și în nebulia asta în care încerc să onorez mai multe identități de-ale mele simultan. Cred că pînă în ultimul moment al vieții mele mă va urmări chestia asta. Și sînt momente, nu foarte dese, cînd simți că da, s-a întîmplat. La fel cum poți să și scrii și să nu simți că s-a împlinit tema respectivă.

„Nu trebuie să scriu proză“

Svetlana Cârstea la decernarea premiului Radio România Cultural la secțiunea „Poezie“

» Nu mai am ambiția aia, încrîncenarea aia, convingerea că eu nu exist dacă nu am citit Dostoievski. Am citit Dostoievski foarte târziu, de exemplu. Chiar dacă a existat în biblioteca aia foarte mare, de unde eu întindeam mîna și luam, încă de la început. Am încercat în a IX-a, în a XI-a. Nu mai știu cînd am reușit, dar sînt sigură că fiecare din noi are timingul lui și în ceea ce privește cărțile. Lucru care nu ține numai de ce am citit înainte și de unde am ajuns cu nivelul înțelegerii. Sînt diverse vîrste interioare care te fac să te apropii de o carte, fără ca asta să însemne că ești mai deștept sau mai puțin deștept.

asupra prozei, asupra literaturii în întregul ei. Am avut implicit instrumentele să înțeleg niște lucruri. Profesorul meu a putut să-mi spună: „Citește Istoria poeziei a lui Mircea Scarlat“. În anii '85-'86-'87, asta era foarte important pentru cineva care voia să facă Litere. Am mai avut șansa întâlnirii unor prieteni care făceau deja Litere la Iași și atunci am putut să citesc și alte lucruri. Atunci m-am întâlnit propriu-zis cu teoria literaturii. Și pentru că nu am intrat la facultate din prima, anul acela pe care l-am avut la dispoziția mea l-am folosit pentru asta. Așa am putut să citesc Todorov înainte să vin la facultate. Apropo de anul acesta și de ultimul an de liceu, îmi amintesc că mi-am impus un regim... cam așa era trendul adolescentin: după ce am citit *Romanul adolescentului miop* și, evident, Giovanni Pappini, trebuia să trec și prin povestea asta de automutilare livrescă. Aveam un program din asta, evident caricatural. Cred că eram foarte comică. Mi-ar plăcea să văd un filmuleț cu mine, trezindu-mă buimacă la ora trei și spunîndu-mi: „la mai citește tu, Svetlana, puțin din *Hronicul vîrstelor* de Lucian Blaga și puțin din *Jurnalul de la Păltiniș*. Ce faci, dormi? Wake up, nu se poate! Universul te cere cu ochii deschiși, privind în carte!“.

Nu îmi spui niște lucruri noi. Nu cred să existe carte cu o influență mai mare asupra minții unui adolescent decît *Romanul adolescentului miop*. Dar pentru

că ai adus în discuție sentimentul de panică, legat de ideea de validare, validare care depinde de ce ai citit și de ce nu ai citit. Ai simțit această panică și în ceea ce privește publicarea? Pentru că ai făcut parte dintr-un cenaclu foarte activ, toți cenacluștii au publicat cite ceva. Ai simțit această presiune a... pieței?

E mult spus piață, piață e acum. În urmă cu șapte ani, cînd toți prietenii mei publicau, era o viziune mult mai intimistă. Dar am simțit presiunea asta, evident. Am rostit pentru mine cuvinte grele în toți anii aceștia. Pînă la un moment dat cînd a trebuit să înțeleg de fapt cine sînt și ce înseamnă povestea asta cu scrisul pentru mine. Nu înseamnă că am rezolvat lucrurile definitiv, pentru că mereu trecem într-o altă fază și lucrurile se activează, din nou, la alt nivel, sub altă formă. Panicile noastre sînt cameleonice. Pot să se mai tempereze, dar te bîntuie în continuare. Mi-a fost greu să depășesc perioada asta, dar exact așa cum mi-am dorit să spun de fiecare dată, întîrzierea a fost o complicitate. Adică eu nu am stat undeva separat în timp ce cartea nu era publicată, iar eu eram complet izolată de această întîmplare exterioară mie. Lucrurile nu au stat așa. Eu însămi am avut reținerile mele, ezitățile mele și, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin vizibil, au scurtcircuitat niște întîmplări. Totodată, după atîția ani, știu că are o noimă că acest lucru s-a întîmplat acum. Adică în interiorul poveștii

mele există o coerență și lucrurile s-au întîmplat acum pentru că s-au întîmplat acum. Dar panica asta a fost mare și mi-a fost greu să o suport.

Cînd am citit prima dată fragmentele din Floarea de menghină în antologia Tabloul de familie am fost convinsă că sînt bucăți dintr-un roman, poate ceva mai ciudat, dar oricum roman. Așa că atunci cînd a apărut volumul la Cartea Românească am fost puțin surprinsă să văd că este poezie.

Am o mică frustrare. Nu pentru că se spune că scriu poezie, știu că fundamental asta este structura mea. Cînd am realizat asta, s-au îndulcit și presiunile mele interioare. Pe de o parte, în momentul în care am știut că felul acela, poetic, de a percepe lucrurile, de a le digera, de a te certa și de a te împăca cu ele așa, de a te autointerpreta prin instrumente poetice este al meu, cînd am realizat că este ceva al meu, ce nu pot să pierd, indiferent cînd se publică o carte, indiferent ce se spune și ce nu se spune despre o carte, în momentul ăla m-am liniștit, pentru că am limpezit o parte a problemei. Pe de altă parte, știu că textele mele nu sînt o poezie pură. E un mixaj acolo. Și de fiecare dată cînd scriu, sînt dublată în vocea aia poetică de una... îmi vine să spun masculină și prozastică. Întotdeauna lucrurile astea merg împreună. Am încercat să scriu proză, înainte de a scrie *Floarea de menghină*,

dar cu instrumentele pe care le aveam atunci. Și cînd spun asta, mă gîndesc că eu nu-mi activasem vocea poetică reală, pe care am reușit să o activez, care s-a activat dincolo de mine în *Floarea de menghină*. Mereu mi s-a spus că eu nu trebuie să scriu proză. Am trăit cu convingerea asta – apropo de presiunea anturajului, a ceea ce ți se spune. Acum, în momentul ăsta, cred că *Marele cofetar* este textul pe care îl citesc cu cea mai mare plăcere pentru că mă simt foarte liberă în raport cu el, celelalte mă apasă și îmi este greu să le citesc chiar și acum, după atîta timp. Îmi este greu să le citesc și în public. Acum sînt într-o perioadă de căutare. Sigur că m-am gîndit și la proză, dar încă nu știu cum arată proza pentru mine, la ora asta eu încă nu știu care este fața prozei. S-ar putea să fie foarte apropiată de ceea ce am scris pînă acum. Am o ezitare – și asta pentru că îmi place să fac lucrurile foarte serios atunci cînd le fac: deși sînt preocupată de structură în general și nu aș fi putut face o carte fără structură, mi se pare că structura unui volum de proză este ceva mult mai complicat de atît. Nu știu exact cum vor arăta lucrurile mai departe. Poezie... Ce înseamnă poezie? Despre ce fel de poezie vorbim? Scriu în continuare, am scris în tot acest timp, am paginile mele de jurnal, care m-au însoțit în toți anii aceștia, și care sînt un fel de proză, dar nu sînt proză pînă la capăt. Și nici poezie pînă la capăt.

Poate tocmai aici e „cheia“.

Tocmai. La urma urmei, cred că trebuie să-ți asumi forma care iese din tine. Am spus acum două minute că structura prozei este poate o chestie mai serioasă, minimalizînd astfel forma pe aș putea să i-o dau eu. Poate în momentul în care zici asta e vocea, asta e formula și așa trebuie să fie, nu mai contează. Dacă aș fi stat și m-aș fi gîndit o sută de ani că *Floarea de menghină* ar fi trebuit să arate nu știu cum, mi-aș fi spus că nu sînt nici în canon, nici în trend, nici în nimic și că nu este corect ce fac eu. Măcar aici ar trebui să fim dincolo de corectitudine.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Călătoria

Stăm în Piața Unirii din Timișoara, toropiți de căldura care-a năvălit peste oraș, bem sucuri de portocale și vorbim destins, de-a valma, despre Miloș Crnjanski și casa lui albastră din dreapta noastră, despre nebulina unui scriitor obscur (Aurel Păcurariu din Lipova) care l-a dat în judecată pe Thomas Mann pentru că l-ar fi plagiat în *Iosif și frații săi*, despre procesul care s-a lălat la Timișoara pînă prin '39, despre cît de mult îl iubim toți pe Danilo Kiș și pe Hrabal, despre Banatul multiculti, unde nu-i nici o problemă să fii jumătate român, jumătate ungar sau jumătate neamț și evreu sau sîrb. Rămîn puțin în urmă cînd ei se ridică de la masă și înaintează prin piață, apoi pe strada Mercy spre librărie și-l văd din spate, flancat de Silviu și Mircea, un trecător ca oricare altul, firav și delicat, modest și discret, și mă gîndesc brusc ce s-ar fi întîmplat dacă istoria cu i mare nu l-ar fi silit pe tatăl lui, aproape un copil în '44, să plece din țară.

El s-ar fi născut probabil la Ciacova, un fel de comună mai mare din vestul României, ar fi venit la Timișoara să învețe la Lenau Schule, ar fi stat la internatul liceului sau poate s-ar fi găsit bani pentru o gazdă, ar fi învățat pe rupe și ar fi intrat la filologie, la germană, iar dacă n-ar fi emigrat ar fi ajuns profesor la vreo școală sătească sau cel mult corector la „Neue Banater Zeitung”, ar fi venit Revoluția și ar fi avut 24 de ani. Apoi, mai mult ca sigur, în '90 ar fi luat calea Germaniei și cine-ar putea să spună ce s-ar fi întîmplat cu el mai departe. Dar așa, după un periplu întortocheat al părinților, a ajuns să studieze literatura în Franța, a învățat puzderie de limbi, a avut un noroc incredibil ca tînar editor la Actes Sud și acum vreo zece ani a devenit unul din oamenii-cheie de la

Gallimard. În 2008, după ce o viață întreagă a citit cărțile altora, și-a dat drumul și a scris el însuși un roman care trebuia să se cheme *Un pas înaintea celuilalt*, dar pe a căruia copertă a pus în final *Băile Király*. Romanul a apărut în 2008, a avut succes în Franța, iar acum, la sfîrșitul lui martie, iată-i apărută prima traducere, cea românească, și pe el – invitat de Polirom pentru un turneu de promovare a cărții¹.

Primul pas a fost pus la Timișoara, fiindcă era locul cel mai potrivit pentru începutul călătoriei lui Jean Mattern și, cine știe, a personajului său, Gabriel. Așa a descoperit cu uimire străzile, piețele, parcurile prin care i s-au plimbat cîndva, mai mult ca sigur, bunicii și părinții. Așa a auzit în jur vîlmășagul de limbi, cum le vorbeau și ai lui acum șaptezeci, o sută de ani. Iar a doua zi, la Ciacova, tulburarea nu i-a mai putut fi cuprinsă în cuvinte cînd a intrat pentru prima oară în casa părintească sau cînd a stat față în față cu o verșoară îndepărtată sau cînd a descoperit scrijelite pe zidul cimitirului numele bunicii. Seara, într-un mic sat german, nu departe de Timișoara, la o cină tihnită, ne-a povestit ce-a văzut, cotropit de emoție, dar și parcă eliberat, senin. Nu știu de ce, dar cînd afară s-a întunecat și cînd s-a așternut liniștea, am avut senzația că totul era ca-ntr-un roman, ca și cum s-ar fi deschis o poartă sau ar fi început un drum, ca și cum personajul Gabriel ar fi înaintat încet, așa, un pas înaintea celuilalt.

1. Romanul *Băile Király* de Jean Mattern (traducere de Silviu Lupescu) a fost lansat luni, 30 martie, la Timișoara (librăria Cartea de nisip). Au vorbit Silviu Lupescu, Mircea Mihăieș, Smaranda Vultur, Adriana Babeți, Gabriela Adameșteanu și Jean Mattern.

Universitari și universități

– Un excurs epic –

Colecția „Biblioteca Polirom” a reușit, într-un deceniu și jumătate, să aducă în literatura română, prin traduceri (noi sau reluate), o bună parte dintre capodoperele prozei universale, clasice și contemporane, ceea ce reprezintă, să recunoaștem, o realizare culturală de excepție. Una dintre vedetele incontestabile ale colecției e David Lodge – prezent cu o listă de romane absolut impresionantă, care merge de la începuturile epice ale autorului (1950-1960), pînă în prezent (texte scrise după 2006).

Codrin Liviu Cuțitaru

Reeditată constant la Polirom (mai întîi în 2001 și 2002, apoi, într-o altă prezentare, în 2003), probabil că opera cea mai de succes a scriitorului englez este „trilogia universitară”, o construcție narativă de excepție, cu mari șanse de a rămîne printre vîrfurile epice internaționale ale secolului trecut: *Changing Places/Schimb de dame*, *Small World/Ce mică-i lumea și Nice Work/Meserie!* Romanele – scrise într-un interval de aproximativ cincisprezece ani – se integrează tipologiei estetice, prin excelență britanice (dar, ulterior, și americane), de *campus novel/roman de campus*, cu rădăcini istorice care ajung la E.M. Forster (*The Longest*

Journey/Călătoria cea mai lungă) și au ramificații moderne, ce cuprind numeroși romancieri englezi din anii șazeci, șaptezeci ori optzeci, adică din perioada disocierii postmodernității de modernitate (numai amintirea recent dispărutului Malcolm Bradbury, reprezentant strălucit al curentului, ar fi, cred, suficientă). „Proza academică” a fascinat publicul de carte euro-american, întrucît semnificațiile sale au trecut mereu de limitele „campusului” propriu-zis, trimițînd la spațiul postindustrial în ansamblul lui.

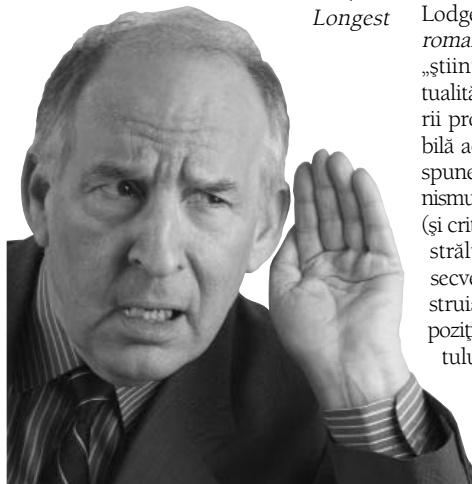
Particularitatea acestui gen de scriitură epică derivă din faptul că autorii nu sînt numai romancieri, ci și profesori universitari, teoreticieni și critici literari. În cele mai multe dintre cazuri – cum e și al lui Lodge, bunăoară – *teoreticieni și critici ai romanului*. Cu alte cuvinte, ei dețin acea „știință a scrisului”, acea „inginerie a textualității”, care, fără popularitatea literaturii propriu-zise, rămîne totuși indispensabilă actului de construcție artistică. Cum spuneam și cu ocazii diferite, postmodernismul le-a adus tocmai lor, teoreticienilor (și criticilor) – i.e. „inginerilor ficționali” –, strălucirea meritată. Cu migală și consecvență specifică, ei au reușit să deconstruiască, pe parcursul ultimelor decenii, pozițiile tradiționale de centralitate ale poetului și prozatorului, transformîndu-le creațiile în accesorii de metodologie.

Ca atare, mulți au vorbit despre „moartea scriitorului” și „moartea literaturii”, însă „eschatologia”

estetică trebuie înțeleasă nuanțat. Nu ne aflăm în fața unei „dispariții” efective a literaturii, ci, mai curînd, în contextul unei „reconvertiri” și, neîndoios, „redefiniri” a obiectului literar în raport (și în acord) cu propria lui receptare. Un argument incontestabil al ipotezei devine și ultimul roman al lui Lodge, apărut în Marea Britanie anul trecut și tradus deja la Polirom (în buna tradiție amintită), *Deaf Sentence/Mort de surd*. După o pauză așa-zicînd „tematică”, Lodge reia aici vechea (și consacrată, în ceea ce-l privește!) idee a epicului universitar, oprindu-se la un nou „caz” academic, unde umorul, melodrama și melancolia se îmbină într-o scriitură de mare respirație estetică.

Scriitorul a păstrat, în *Mort de surd*, obsesia căutării

Trilogia care l-a impus pe Lodge drept scriitor internațional dezvoltă o acțiune extinsă temporal pe două decenii, spațial pe cinci continente și narativ pe cîteva nivele paralele și, ulterior, conjuncte, intersectate sau concentrice, cu zeci de personaje și zeci de „reflectorii”, după o „rețetă” tehnică prestabilită, în spatele căreia îl intuim pe teoreticianul ficțiunii. Asemenea alchimistului medieval, el amesteca toate „ingredientele” epice tradiționale și moderne, în doze corespunzătoare, pentru a obține necesarul succes de public, a satisface gusturile sofisticate ale elitei, a fi original, a rămîne doar în zona care îi este cunoscută (cea universitară) și pentru a-și mai și încorpora, cu discreție, ideologia („arta poetică”, în limbajul clasic) undeva în infrastructura simbolică a textului. Mesmerismul epic al autorului venea acolo negreșit din dinamismul intrigilor sale (cu simetrii de-a dreptul captivante), în timp ce prestația sa intelectuală se sprijinea pe ironia fină (cu subtilități situaționale și psihologice absolut încîntătoare). De asemenea, fascinația lecturii apărea și din jocul de idei și teme parabolice. Din perspectiva

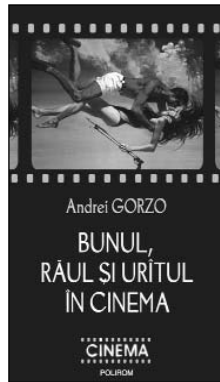
SEMNAL

Alex. Leo Șerban, *4 decenii, 3 ani și 2 luni cu filmul românesc*, colecția „Cinema”, Editura Polirom, 384 de pagini, 32.95 lei

Alex. Leo Șerban revine după volumul din 2006, *De ce vedem filme. Et in Arcadia Cinema*, cu o carte dedicată în întregime filmului românesc.

„Volumul de față conține mai tot ce am scris despre filmul românesc – de la primul text din anii '80 (despre serialul *Lumini și umbre*) și pînă la discuția cu A.O. Scott, la cald și la Cannes 2008, despre *Boogie*. Lipsesc textele despre Lucian Pintilie (deja apărute în *Dietetica lui Robinson*) și un eseu despre *Iacob*, scris la-nceputul anilor '90 și îngropat în defuncta publicație „Film”. Nu sînt numai cronici sau eseuri; sînt și scrisori (în general de protest), dialoguri, monologuri, portrete, regrete, pagini de jurnal. Acțiuni și reacțiuni. Castele de nisip și valuri – noi, vechi... Tot ceea ce stimulează un critic, măturat de tot ceea ce-l enervează. Este cartea unor atitudini mai mult decît a unor certitudini.” (Alex. Leo Șerban)

Andrei Gorzo, *Bunul, răul și uritul în cinema*, colecția „Cinema”, Editura Polirom, 360 de pagini, 29.95 lei

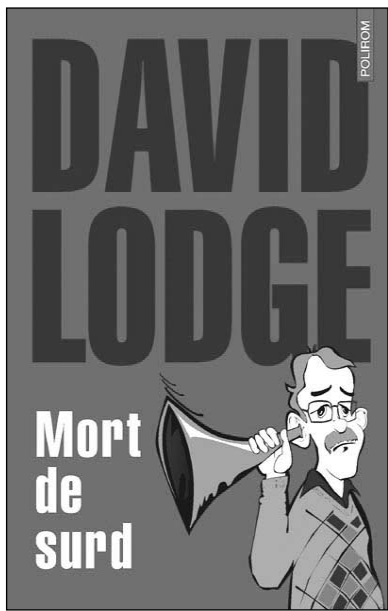
„Cum funcționează filmele? Dacă le vezi așa cum trebuie – adică la cinema, fără intreruperi –, filmele *ți se întîmplă*. Întîmplările din ele rămîn întipărite în programul zilei tale, undeva între celelalte întîmplări pe care le-ai trăit și cele pe care le vei visa la noapte. Nici cărțile (care necesită operația de transformare a cuvintelor în imagini și întîmplări), nici teatrul (unde ți-e mai greu să pierzi conștiința civilizatoare a faptului că urmărești un joc), nici muzica pop (extrem de puternică, dar fără bonusul acela al puterii conținute în fapte, întîmplări și personaje; și apoi, filmele conțin și muzică), nici măcar evenimentele sportive (din nou, elementul acela de joc, care nu dispăre cu totul, oricît de mare ar fi investiția ta emoțională) nu ți se întîmplă în felul ăsta, la intensitatea asta. Poate că și de-aici vine vorba că oricine e critic de film: cine să știe mai bine ca tine ce ți s-a întîmplat?” (Andrei Gorzo)

ultimei categorii cel puțin (substratul alegoric), David Lodge aparține, în primele sale „romane de campus”, fără nici un dubiu, postmodernității. Universul descris de el părea deja, în anii șaptezeci-optzeci, unul din ce în ce mai „mic”, globalizat, informatizat și tehnologizat pînă la uniformizarea comportamentală, alienarea individuală și pierderea autonomiei identitare. Personajul lodgian (în speță profesorul universitar) experimenta „prizonieratul psihologic” heideggerian, al nepuținței ieșirii dintr-un tipar dat.

Universitarii din trilogie sînt, frecvent, blazați, sceptici și mai degrabă nesatisfăcuți de munca didactică, plină de stereotipuri și repetitivitate, dorind (și căutînd) aventura. Totuși, ei își descoperă, simultan, imposibilitatea funciară de a face schimb de personalitate și de a-și asuma alte tipologii, revenind, de fiecare dată, după un exces de un anumit tip, la formula tipologică inițială (singura accesibilă și, totodată, naturală). De altfel, postura în care îi vedem constant pe eroi rămîne aceea a *căutării*, o „căutare” mai curînd utopică, întrucît se pierde în propria ei circularitate, unind simbolic începutul cu sfîrșitul. Din tot acest „arsenal” ficțional, scriitorul a păstrat, în *Mort de surd*, obsesia *căutării*, grefată pe *spleen*-ul existențial. Motivul „restrîngerii” mecanismului epic, cum ar veni, se leagă de profilul psihologic al protagonistului – lingvistul Desmond Bates –, indubitabil, pînă la un punct, un *alter ego* al autorului însuși. Bates are cîteva „probleme” biografice majore, ce l-au împins treptat către alienarea intelectuală. A surzit aproape complet, la o vîrstă relativ tînră, faptul determinîndu-l să se pensioneze înainte de vreme. Se află la al doilea mariaj (prima soție, Maisie, a murit de cancer), cu super-energica Winniefred (prescurtată, în text, Fred) – și ea recăsătorită –, iar numeroșii copii ai cuplului (din legăturile anterioare) au devenit adulți, plecînd la casele lor. Straniu, pe cînd Des se deteriorează pe zi ce trece, simțindu-se tot mai inutil și ridicol (din cauza surzeniei), Fred pare să întînerească pe măsură ce afăcerea sa cu decorațiunile ia amploare. Situația îl destabilizează teribil pe Bates.

Lodge pare nostalgic

Naratorul (romanul e scris, în alternanță, la persoana întîi și a treia, în ambele

lingvistul funcționînd ca „reflector”) este obligat să experimenteze astfel o incongruență comportamentală dramatică. Doamna Bates slăbește și își face operații estetice, ajungînd mai atrăgătoare decît oricînd, în timp ce însinguratul profesor se chinuie să se adapteze la rigorile aparatului auditiv, pierzîndu-și chiar și apetitul pentru cercetare. În sfîrșit, pe lîngă toate, Desmond trebuie să aibă și grija propriului tată nonagenar, un bătrîn încăpățînat și auster. Alienarea protagonistului e, prin urmare, îngroșată voit de Lodge care își plasează miza simbolică a romanului pe acest palier psihologic. Cumva întîmplător, profesorul de lingvistică o întîlnește pe americanca Alex Loom, doctorandă în fosta lui Catedră la un îndrumător științific preocupat mai curînd de ascensiunea socială decît de actul didactic. Alex îl imploră pe Des să-i coordoneze teza sau, cel puțin, să o ajute cu sfaturi academice. Insistența absolut exotică a tinerei (care se ocupă, de altfel, de o temă stranie – stilistica biletelor de adio, lăsate de sinucigași!) îl prinde pe Bates într-o capcană psihologică și senzorială din care nu mai poate ieși. Alex îi lasă chiloți de-ai ei în buzunarul pardesiului și îi trimite e-mail-uri cu conținut sado-masochist, supunîndu-l pe,

oricum dezorientatul, lingvist la presiuni nervoase imposibil de suportat la vîrsta și, mai ales, în condiția lui prezentă. Se lasă prins în această relație care distruge total bruma de echilibru, păstrată de către Des, pînă atunci, cu eforturi supraomenești.

De fapt, prin Alex Loom, capătă materialitate, în roman, idealul tradițional al aventurii revitalizante, căutat frenetic (și) de universitarii trilogiei menționate, universitari puși în postura unor veritabili templieri (post)moderni care fug după *Graal*. Bates urmărește, la rîndul său, ieșirea din criză, expunîndu-se exceselor aparent juvenile. Își reinventează identitatea, intrînd, aidoma predecesorilor săi, Morris Zapp și Philip Swallow, într-o nouă formulă tipologică. Joacă un rol, precum prototipurile lui din ficțiunea lodgiană a anilor optzeci, însă descoperă, ultimativ, că partitura nu i se potrivește. Avem aici, deopotrivă, obsesia ratării și voluptatea paradoxală a eșecului (perceptut în latura sa „formativă”, „inițiativă”). Desmond Bates se dezvăluie, în fond, ca un personaj extrem de complex, în pofida debutului său narativ mai degrabă unilateral. „Surzenia” eroului funcționează, metaforic vorbind, în varianta unui „autism” autoindus, o înstrăinare de lumea ale cărei valori au devenit tot mai confuze pentru protagonist. Odată ajunși în spatele acestui defect (veritabilă „vină tragică” în roman), descoperim o psihologie (defetistă) a trăirilor complicate și, de ce nu, dureroase. Dacă ne gîndim că handicapul lui Bates (surzenia) reprezintă chiar handicapul lui Lodge (scriitorul însuși are probleme grave de auz), atunci miza emoțională a textului se amplifică exponențial. *Mort de surd* – dincolo de umorul său, pe alocuri nebulos – este, ca atare, un roman trist, al eforturilor disperate pe care le facem cu toții pentru a ne amîna fatalitatea. Constituie scriitura unui declin mistificat, acoperit, strident, de farduri și rimeluri grotești. Mai degrabă decît ironic, Lodge pare aici nostalgic, elaborînd o partitură epică împregnată de mizantropie.

David Lodge, *Mort de surd*, traducere din limba engleză și note de Roxana Marin, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

LA FONTAINE GREIERELE ȘI FURNICA

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri,
de la 20.00
cu Anca Baraboi și
George Onofrei

La Cenaclu (II)

Era și destul de cald în miercurea aceea. Cam curgeau apele pe noi: cei doi autori, cei doi moderatori și toți consumatorii de literatură din sală. De ce se strînseseră atît de mulți? N-aveau treabă pe-acasă? Dar eu, eu oare n-aveam ceva mai bun de făcut?

Nu, n-aveam. A fost suficient ca un tip pe nume Adrian Suciuc să-și citească primele poezii, pentru ca mai toată lumea din sală să înțeleagă, *live*, ce poate însemna un cenaclu. Se spune de obicei, cu stupoare admirativă, că efectul cuiva sau a ceva a fost *devastator*. Aici, dimpotrivă, efectul lecturii a

fost întru totul liniștitor. Ascultam cuminți niște poezii splendide, citite prost de un autor venit de undeva din Maramureș. Nimeni nu se foia. Nimănui nu-i scăpau foile pe jos și nu-i suna, întempestiv, telefonul mobil lăsat din greșeală deschis. Totul decurgea ca la un cenaclu ideal, ferit de veleitari grafomani și de intruși agresivi pe terenul literaturii.

Încălcînd regula, am vorbit primul după ce Adrian Suciuc și-a terminat lectura. Și aceasta (o știam doar eu) fiindcă trecusem Rubiconul cenaclist. Da, aveam să-mi „pierd” două seri pe lună, pentru a asculta și a

comenta asemenea texte. Într-adevăr, avea și are rost să-ți dai întîlnire cu neprevăzutul literar, cu o parte din acei poeți, prozatori și dramaturgi de care n-a auzit mai nimeni, *you included*. Iar formula conjugată a cenaclului de la MNLR nu putea decît să contribuie la această rețetă de succes.

Spre deosebire de alte întreprinderi culturale unde Criticus maximus e decident absolut, alege și exclude, își mîngîie pe cap favoriții și îi beștelește pe disidenți, aici, fiind doi moderatori, dictatura e înlăturată. Pe de altă parte, amîndoi am scăpat de preziziunile și agasantele telefoane, mesaje, apelări directe din partea amatorilor de lecturi publice, de a le pune o

vorbă bună, să se manifeste și ei la Muzeu. He-he, nu decidem noi cine și ce citește. Textele se lasă Luminiței Duțu de la MNLR, textele ajung apoi la Radu Călin Cristea, care le și alege pe cele ce vor fi citite.

Și pentru ca întîlnirile noastre să-și păstreze întreg farmecul (uneori, dureros), eu n-am mai vrut să primesc prin email paginile „calificate”. Le-am ascultat, în rînd cu toți ceilalți, în directul lecturii autorilor emoționați ori siguri pe ei. M-am întîlnit cu textele acolo, fără regie și fără preaviz.

S-a întîmplat să ascult la Cenaclu și autori cărora le citisem cărțile: Claudiu Kormartin sau Ion Maria. Dar decisive, ca să zic așa, au fost întîlnirile cu nume care

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

abia de acum încolo au căpătat, pentru mine, semnificație: Daniel D. Marin, Adrian Diniș, George Enache, Ofelia Prodan, Daniel Stuparu, Marina Ciobanu, Cristian Apostol. Între două biete seri libere, pe lună, și o asemenea listă care va crește și va tot crește, am votat cu inima deschisă lista.

În decembrie anul trecut, comunitatea noastră cenaclistă era deja sudată. Angajații multinaționalelor se duc înainte de Sărbători la niscaiva *teambuilding*-uri, sub ochiul vigilent, în mod

excepțional senin, al boss-ului cel mare. Ei știu ce fac acolo. Noi ne-am adunat și am ascultat, în aceeași cumințenie a pămîntului, colinde vechi cîntate fabulos de Ion Zubașcu. La sfîrșitul recitalului, Tudorel Urian a făcut o tratație și, printre pahare de vin roșu, alune ronțite grațios, covrigei și o liotă de cenaclști timizi, dar necrispați, mi-am spus cu toată convingerea interioară: Cenacluul de la Muzeu a început și continuă sub cele mai frumoase auspicii.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARUFragment cu
dansatoare pe sîrmă

Veronica D. Niculescu: Stră-stră-bunica a fost dansatoare pe sîrmă! Mama mi-o spune cu mîndrie – încercă astfel să demonstreze că „simțul artistic” vine și dinspre ramura ei. Cum dansatoare? Se poate dansa pe sîrmă? Dansatoare, mi-o taie mama categoric, era dansatoare pe sîrmă la circ! Și roșește, dar ar putea fi de vină căldura cumplită. O chema Vroni – prescurtare nemțească de la Veronica. Mama ei, croitoreasă, creștea cinci copii și-a fost îngrozită să afle ce meserie și-a ales micuța Vroni... Dansatoarea pe sîrmă, oița neagră a acelor timpuri, e singura de care s-a mai vorbit apoi în familie, mereu cu un țțț moralizator. În rest, uitare. Îmi amintesc abia acum de iepurele acesta sălbatic ieșit din joben în timpul unei cine la Timișoara. Și eu, eu ce-am moștenit de la dansatoarea pe sîrmă? Să fie ceva inconștientă? Să fie, mai degrabă, ceva spaime? Sau refuzul de-a purta haine sclipitoare, sau mersul cu ochii la virful pantofilor, sau poate alergia la lumina puternică? Aș rămîne la spaime...

Emil Brumar: Un unchi de-al meu avea cafenea cu două mese de biliard. De atunci sînt înnebunit de bile de marmoră, de fildes, de sticlă... Dar le întîlnesc din ce în ce mai rar, vai!

Ciupivai (un intrus): Vai, dar ce legătură au bilele cu sîrma?

V.D.N.: Să mă ierte prea-înțeleptii șoareci meta-fizicieni, însă legătura există chiar în legile fizicii. Orice astfel de șoricel ar putea cu ușurință scrie o formulă care să pună în legătură energia potențială a unei grațioase dansatoare pe sîrmă, cu energia cinetică a unei bile strașnic rostogolite pe postavul verde! Legătura dintre mersul pe sîrmă și rostogolitul bilelor fiind stabilită (sau fiind stabilit că e ușor de stabilit!), aș îndrăzni să întreb unde se întîlnesc, chiar și rar, bilele? Eu, una, le-am întîlnit la festivalul medieval, erau cutii cu bile din diferite pietre semiprețioase, trist îmbulzindu-se în cutii de carton, pe o tarabă. Dar mîna nu s-a întins spre niciuna. S-ar fi spulberat farmecul unicitului.

E.B.: Ultima dată le-am întîlnit chiar în curtea interioară a blocului

unde stau în Iași. Erau cu zecile, îmi umpleam buzunarele. Mai tîrziu am aflat că lîngă mine, la un subsol, fusese o tipografie de tip vechi, de acolo apăreau! Atunci am făcut și un test. Umblam cu bilele în geantă și le dam cunoscuților, atent la reacțiile lor: ce spun, cum le iau, ce grimasă fac. Au fost situații inimaginabile!

V.D.N.: Interesant că ați folosit un singur cuvînt care descrie reacțiile: grimasă! Chiar nimeni nu s-a bucurat de dar? Îmi imaginez niște bile mici, metalice, ca acelea de la rulmenți. Și mi-am amintit de E-urile din tablă metalică, ruginite, care sînt răspindite în jurul șantierelor, pe străzi, de parcă s-ar fi spart alfabetarul unui copil uriaș fix la litera E.

E.B.: Nu, erau bile de sticlă verde-mată, albastră-mată... Foloseau la nu știu ce, cineva mi-a și explicat de unde sînt... eu credeam că sînt urmărit de bile!!! Am și scris un poem în proză despre ele: *Bilele lui Julien Ospitalierul*. Dar să vorbim și despre sîrme... La un moment dat găseam foarte multe, erau ca niște litere ciudate, comunicînd secrete nemaipomenite. Oricum, aveam geanta plină de sîrme, de hieroglife bizare. Îmi închipuiam că trebuie neapărat să semnifice un lucru deosebit...

V.D.N.: ...și ați început să le dăruiți și pe acestea. Parcă se speriasă cineva pe la Romlit! Dar eu, eu cu atîția E la picioare, mergeam și citeam, și vă dați seama în cîte feluri, cu cîte intonații și sensuri se poate citi o înșiruire de Eeeee... E halucinant! Într-o zi, probabil toamna trecută, departe de orice șantier, am găsit un singur E pe trotuar, între frunze. Cred că l-am și fotografiat, era frumos așa, rătăcit...

E.B.: Am găsit și eu litera asta de tablă, cu brațele E-ului, toate trei, egale. Dar mai ciudat a fost cînd am descoperit pe cimentul din fața unui magazin alimentar la care mă duceam zilnic, parcă alcătuit din pietricele puse una lîngă alta, tot un E, destul de vizibil...

V.D.N.: Să fi fost joaca unui copil care-și aștepta cuminte mama? Sau a unui copil mult mai mare – să-i zicem doamna întîmplare?

Cartea omului singur

Cartea lui Alexandru Vlad apărută anul trecut, *Curcubeul dublu*, va fi, mă tem, un fel de cenușareasă a premiilor literare de anul acesta. Luată în discuție în unele jurii datorită prestigiului autorului, ca prozator de gust și de rafinament, ea este mereu trecută cu vederea, lăsată în umbră de cărți mai fătoase, care își proclamă cu orgoliu noutatea și ingeniozitatea.

Doris Mironescu

Dar Alexandru Vlad are de ceva vreme un renume de „inclasabil”. Una dintre cărțile sale anterioare, *Sticla de lampă*, a primit în 2002 atît premiul pentru proză scurtă al ASPRO, cît și premiul pentru eseu al Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca, încît îți vine să te întreb: care dintre cele două corpuri profesionale se înșela, de fapt? Ce scrie prozatorul clujean, proză sau eseu? Dilema e una legitimă. Chiar și textele din *Curcubeul dublu* au apărut mai întîi în presă, au circulat în publicul larg cot la cot cu ultimele știri și cu comentariile politice de actualitate. Bănuiesc că nu au fost semnalate ca fiind altceva decît materia perisabilă a zilei, altceva decît jurnalism, adică drept literatură. Faptul acesta le-a obligat să-și asume statutul oricărui alt articol de presă, adică să se lase citite în maniera obișnuită, ca oferind opinii pe care cititorul să și le poată însuși ca pe ale sale. Și e drept că, uneori, textele lui Alexandru Vlad seamănă

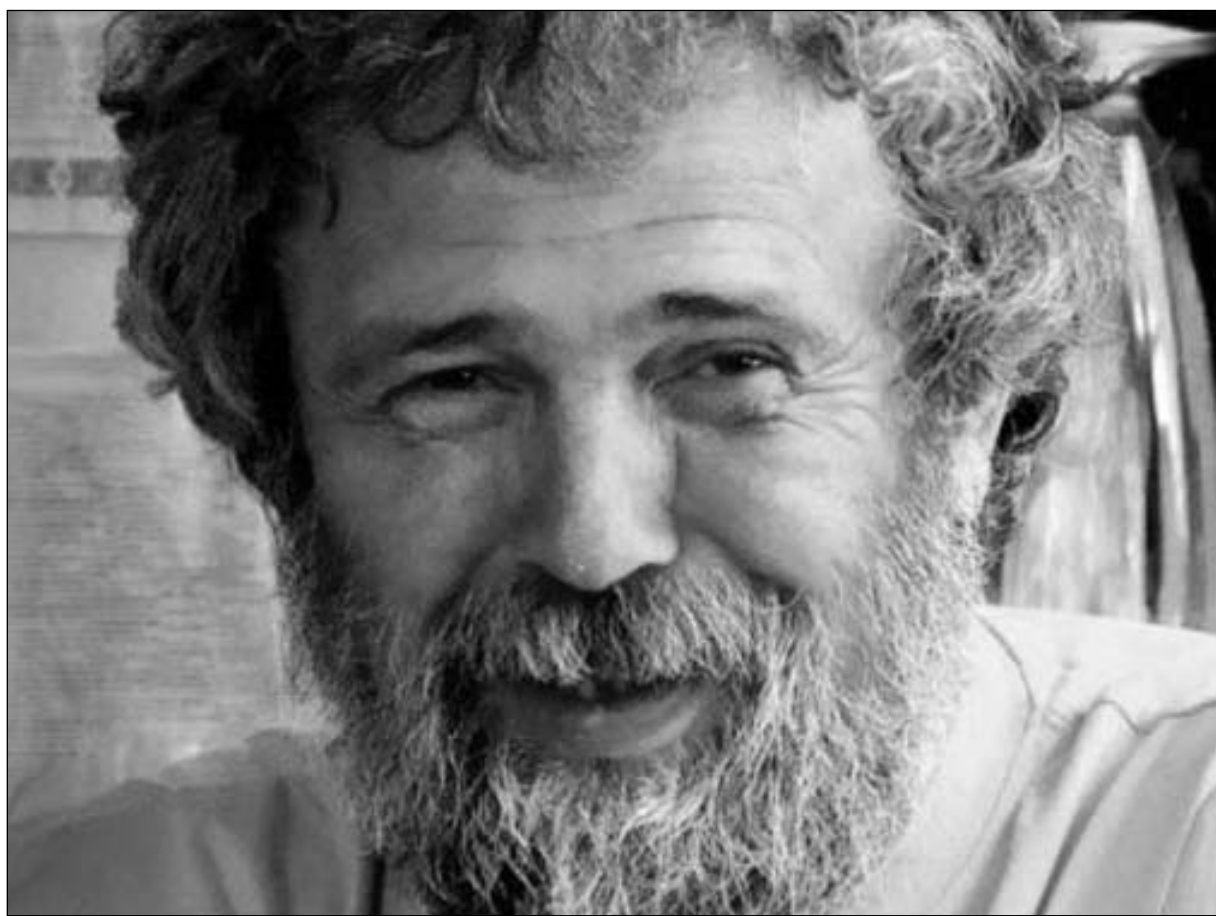
cu niște editoriale ceva mai pansive decît de obicei, reflexive puțin peste marginile iertate. Dar tocmai depășirea acestor „marginii” ne obligă să le privim altfel.

Satul, același
dintotdeauna

Alexandru Vlad s-a refugiat, pare-se, într-un sat din județul Cluj, de unde scrie și publică. Nu găsesc necesar să vorbesc aici despre „narator”. E limpede că miza cărții este, în bună măsură, sinceritatea, și că postularea unui univers ficțional ar distruge interesul pentru povestire. În acel sat se întîmplă multe, destule. Oamenii nu mai seamănă celor de pe vremuri. Tot în automatisme trăiesc, doar că acestea nu mai privesc muncile sezoniere ale cîmpului, ci mai degrabă întîrziatul la crîșmă. Problemele lor sînt noi: cum să-și găsească turma cu ajutorul mobilului, cum să vîndă cu profit pămîntul pentru autostradă sau cum să-i evite cu mai multă grijă pe vecinii

maneliști, scandalagii și, uneori, ucigași. Dar, dacă nu confundăm satul românesc cu o povestire de tinerete a lui Sadoveanu, lucrurile acestea sînt totuși vechi.

După cum vechi este și imboldul întoarcerii la origini: iată, de pildă, Virgiliu. Scriitorul clujean nu este singurul care îl continuă. Un vag amic de la oraș, „dom’ profesor”, se decide și el să campeze în același sat pitoresc, convins de o apariție cerească: un curcubeu mare, dublu, care împodobește valea tocmai atunci cînd el se apropie. Așa că vine, împreună cu mama sa bătrînă, să-și „gospodărească plictisul”, cum zice el. Dar dom’ profesor nu gospodărește, ci bea de stînge. Confundă viața la țară cu ocazia binecuvîntată de a nu face nimic. Amestecă contemplația cu statul degeaba. Urmează apoplexia, moartea sa și, în cele din urmă, și moartea, groaznică, a bătrînei. Morală nu există. Că doar n-o fi fost pedepsit dom’ profesor pentru păcatele sale. Mai interesant e felul în care reacționează satul la prezența și apoi la absența străinului: „Sederea lui dom’

profesor în sat a fost scurtă. Practic, după aceea, satul ar fi trebuit să rămînă la fel cum fusese înainte de venirea lui. Nu credeam c-o să mai află vreodată lucruri noi despre o comunitate pe care o cunoșteam atît de bine. Și totuși, ca într-un paradox matematic oriental, cînd la un calcul adaugi o entitate și apoi o scazi, iar rezultatul nu mai e același, lipsa lui se simte, iar în ceea ce mă privește nu sînt sigur dacă, în loc să fi scris toate astea, n-ar fi fost mai bine să mă fi prefăcut o clipă că-l admir și să-i fi spus o vorbă bună în scurtul interval cît am fost, cum se spune, consăteni. Ce alt cuvînt să folosesc?«.

De aici rezultă că satul a rămas, chiar și în aceste vremuri postmoderne, o comunitate organică. El trăiește în continuare cu inerțiile sale, manifestate prin furturile de fin ale țiganilor, prin veșnica rivalitate între două biserici, una ortodoxă și una neoprotestantă, prin hărțuierile între doi vecini pentru un hotar amărît. Se clădește în continuare pe o morală specifică, chiar dacă nu una întodeauna recomandabilă. Prezentînd în subtilele ei inflexiuni, uneori bizare, adesea revoltătoare, viața morală a țaranului român de azi, cartea lui Alexandru Vlad este un unicat. Tema ei, „România profundă“, tratată cu seriozitate dar și cu ironie, este una obligatorie pentru ziua de azi.

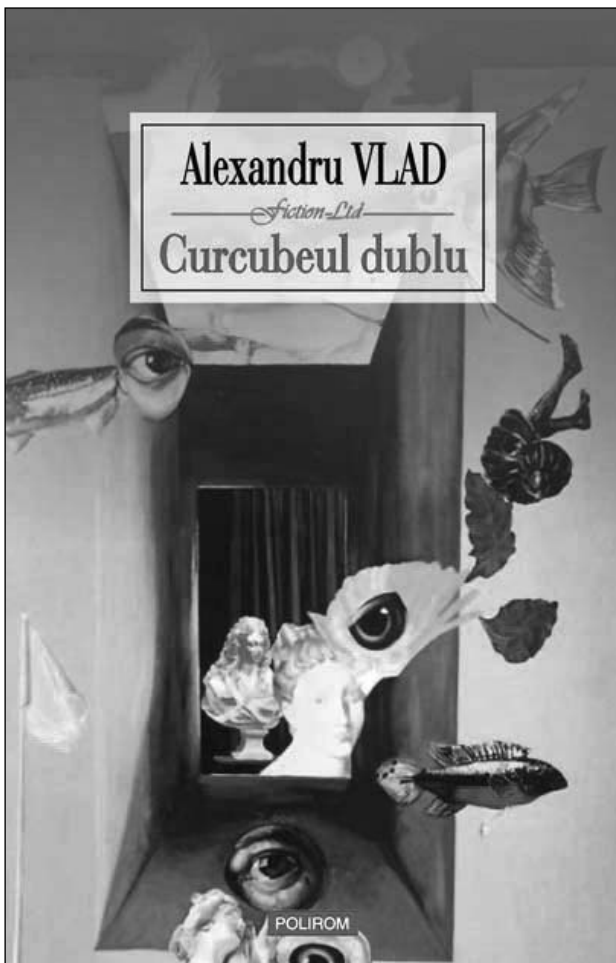
După-amiaza unui faun

Însă tema cu adevărat cuceritoare, ba chiar învingătoare, a cărții lui Alexandru Vlad este alta. Să spun așa: *Curcubeul dublu* este cartea omului singur. Ce ipostază mai convingătoare a singurătății decît aceea a omului cărților refugiat undeva, între vite și praf? A individului aflat în amiaza vieții, care descoperă că trăiește acum altfel în preajma cărților decît în tinerețea sa de cititor vorace? Ce poate el face într-o situație de criză, atunci cînd, de exemplu, un roi de albine zumzăie dezorientat prin ograda lui? E clar că nimeni dintre cei care s-au ocupat cîndva de albine („Aristotel, Caton, Varro, Pliniu, Palladius, Aristomachus, Vergiliu – *Georgicele*, cîntul IV –, poate și Goethe“) nu-i este de vreun folos și că tot vecinul Gogu, cu cizmele sale enorme de cauciuc și cu miraculoasa sa imunitate la înțepăturile de albine, îl poate ajuta. Cultura e cumva de prisos

în aceste singurătăți agreste, asemenea aripilor mari ale albatrosului care se tîrîie pe punte, sub privirile amuzate ale matrozilor. Lectura și posesia cărții sînt însemne ale orgoliului, și mîndria omului de litere pentru cunoștințele sale nu e mult diferită de mîndria vecinului din satul copilăriei pentru lada cu volume fără coperti din Dumas și Jules Verne, vecinul care, văzînd că copilul nu se mai oprește din citit, refuză să-i mai acorde accesul la acea ladă – simbolul concret al inteligenței sale. După o anumită vîrstă, avaria bibliofilului începe să semene cu stupida reacție a vecinului de odinioară: „Constat că, treptat, nu mai fac parte din categoria celor care își cumpără neapărat cărțile de care au nevoie. E un fel de andropauză de care nu fusesem prevenit și la care nu mă așteptasem și iată-mă trecînd prin tot felul de stări și complexe lipsite de precedent. Cititor vorace și bîntuitor prin anticariate vreme de o viață întreagă, ies acum pe stradă cu banii de un ziar adăușiți prin artificii de calcul la cei pentru cumpărăturile casei, ocolesc librăriile care mi-au fost atîția ani repere pe orice traseu în acest oraș și-mi vād de treabă“.

Dar renunțînd la orgoliul de literat, vechiul cititor nu renunță și la literatură.

» **Textele din *Curcubeul dublu* au apărut mai întîi în presă, au circulat în publicul larg cot la cot cu ultimele știri și cu comentariile politice de actualitate. Bănuiesc că nu au fost semnalate ca fiind altceva decît materia perisabilă a zilei, altceva decît jurnalism, adică drept literatură. Faptul acesta le-a obligat să-și asume statutul oricărui alt articol de presă, adică să se lase citite în maniera obișnuită, ca oferind opinii pe care cititorul să și le poată însuși ca pe ale sale. Și e drept că, uneori, textele lui Alexandru Vlad seamănă cu niște editoriale ceva mai pansive decît de obicei, reflexive puțin peste marginile iertate. Dar tocmai depășirea acestor „marginii“ ne obligă să le privim altfel.**

Doar că, acum, o altfel de literatură îi vorbește, lăsînd de-o parte celebritățile editoriale de pe vremuri. Cititorul se îndreaptă către cărțile umile, cărțile care n-au avut șansa unei lecturi empatice la vremea lor, dar care ar putea încă să mai închidă între coperti promisiuni uimitoare. Iată un remarcabil pasaj de fiziologie a lecturii: „Există romane pe care le-ai cumpărat cu ani în urmă și care încă mai zac pe raftul bibliotecii fără să le-ajungă rîndul să fie citite? Sigur că există. Ai încercat în primele zile cu unul, dar niciodată n-ai reușit să treci de primele pagini. Îi mai zărești uneori coperta și ai un sentiment de vinovăție. Îl mai deschizi într-o noapte de insomnie și apoi îl abandonezi iar, de data aceasta pentru multă vreme. Alegi alte romane, alte cărți, dar momentul acesteia pare să nu vină niciodată. Viața e prea scurtă și cartea aceea pare a fi prea lungă. Ea rămîne lîngă alte cărți pe care nu le-ai terminat sau probabil nu le-ai început. Și aș

mai putea spune multe despre condiția cărții pe care n-am deschis-o, dar care continuă să-mi stea sub ochi și să-și cîștige în viața mea locul de carte necitită, însă familiară. Pînă într-o zi, cînd pleci undeva cu trenul, mergi la țară în sezonul ploios sau te internezi în spital și nici o altă carte nu e la îndemînă. O iei pe asta“.

Una dintre primele povestiri din volum, *pietrele verii*, vorbește despre o astfel de carte pe care ochii pretențioși și grăbiți ai cititorului vorace n-au întîrziat nici o secundă. O carte măruntă, fără o copertă prea atrăgătoare, uitată cu deceniile într-un fund de bibliotecă și culeasă cîndva, din plictiseală, fără prea mare curiozitate. Este vorba de *The Stones of Summer*, de Dow Mossman, apărută în 1972 în Anglia și redescoperită, după o uitare de treizeci de ani, de către un producător de filme care a făcut-o celebră. Nu destinul glamoros, hollywoodian al cărții este aici important. Ci discreția cărții care își drapează valoarea în falduri de praf, posibilitatea ca discreția să fie chiar marca nebănuită a unei cărți extraordinare. O astfel de carte nu ține să intre în competiție cu celelalte și, în general, nu este premiată. Ea nu se impune atenției generale, ci își așteaptă cititorul cu supunere. Genul ei este echivoc și impropriu, dar nu îi lipsește superbia cărților care vor să reformeze genurile și să inventeze unul nou, care să le încapă exclusiv pe ele. Este o carte care mizează, în lectură, pe o singurătate perfectă, care să-i permită cititorului s-o locuiască în voie. De aceea o astfel de carte nu are nevoie de condiții speciale de mediu: o casă liniștită, undeva la țară, îi ajunge.

O astfel de carte scrie și Alexandru Vlad.

Alexandru Vlad, *Curcubeul dublu*, colecția „Fiction LTD“, Editura Polirom, 2008

Unul dintre cei mai apreciați compozitori contemporani

György Kurtág

o premieră mondială
Inspirată de teme populare românești

În direct la **Radio România Muzical**
și în rețeaua Uniunii Europene de Radio

Concertul Corului Filarmonicii
"Transilvania" din Cluj
Dirijor Cornel Groza

Duminică, 29 martie, ora 18.30

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Centrul Național al Dansului

suntem aici
Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

lăptăria enaci

Centrul Național al Dansului

cafe deko

cafekul tour
Iași 1 - 16 aprilie 2009

Organizatori:
CENTRE CULTUREL FRANCAIS IASI
DEUTSCHES KULTUR-ZENTRUM IASI

Cu sprijinul:
[Logo of the organizing institution]

Dumitru Ungureanu: „Shemekia Copeland e fiica, născută în Harlem, a chitaristului Johnny Copeland. Johnny n-a lăsat prea multe înregistrări remarcabile. Fără să jignesc pe cineva, aş inclina să cred că «opera» sa de referință este fiică-sa!”

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Shemekia Copeland

Nu de puține ori se împlinește observația populară că „din bluesman – bluesman răsare”! Excepțiile întăresc regula, dar o și contrazic. Îndrăznesc să spun că foarte des ce naște din muzician adevărat este un lăutar de duzină, în termeni de-ai noștri, autohtoni. Sau e, cel mult, figură de umplut spațiile emisiunilor tembelizatoare (cazul lui Mădalin Voicu). Povara unui părinte, artist valoros și celebru, nu e ușor de purtat. Mi-amintesc uneori de fiul poetului George Bacovia, Gabriel pe nume, care semna vijelios la rubrica „Ne scriu cititorii” cu pseudonimul războinic „G.B. Zimbru”. Ducea în spate ditamai drobul, la modul propriu, iar atitudinea lui belicoasă o puteai descifra prin grila psihanalitică. Deși, înconjurat de admiratoare senzuale și bovarice, conducea bătălii imaginare din care ieșea învingător, omulețul părea covârșit de moștenirea tatălui. Poate mă înșel, cine știe...

Ca să revin la domeniul rock, așa face o trimitere la fiii lui John Lennon și Bob Dylan. Ambii au încercat să calce pe urmele celebrisimilor părinți. În pofida unui marketing agresiv, a ieșit un mare fis. Și-n blues există câteva cazuri relevante. Bernard Allison e primul ce-mi vine în minte. Nu e un chitarist slab. Dar față de tată-său, Luther, e mult prea jos. În general, bluesmenii au păstrat decența, ținându-și odraslele doar la acompaniament, nu le-au împins în față. Experimente de factura Sons of the Blues colorează un domeniu... colorat natural! Ca și-n grafică sau fotografie, excesul, saturația maximă e rejectată instinctiv. Tot alb-negrul tradițional dă valoare compoziției, dacă este echilibrată...

O combinație alb-negru funcționează minunat în cazul discurilor editate sub numele de Shemekia Copeland. Vorbesc de instrumentiști și de managementul casei Alligator, unde se știe cine gestionează și cum. Mixul dinamic adună energie albă de pe clape și butoane cu sensibilitatea neagră revărsată din sufletul unei femei care împlinește 30 de ani pe 10 aprilie.

Am ascultat de nenumărate ori CD-urile din 1998 – *Turn the Heat Up*; 2000 – *Wicked* și 2002 – *Talking to Strangers*. (Cel din 2005, *The Soul Truth* doar mi-a trecut pe la urechi!) Niciodată n-am simțit plictiseala instalându-se după câteva piese, cum se întâmplă și-n cazuri cunoscute. Asta se datorează, cred, vibrației deosebite, volumului vocii și bogăției timbrale ce iese din pieptul generos al Shemekiei (noi, iubitorii ei români, o alintăm Shmekeria!). De fiecare dată mi-au fluturat sub pleoapele închise adevărate orgii de culori, purtându-mă, paradoxal, prin ținuturile lacustre din Louisiana, prin mlaștinile deltei fluviului Mississippi, nu porțiunea din statul cu acest nume cunoscută ca patria bluesului, ci zona de la vărsarea în Golful Mexic. (Recent am văzut filmul *Hurricane on the Bayou*, realizat înainte și după Katrina. Recomand cui vrea să ia o lecție – nu mai precizez despre ce anume...)

Shemekia Copeland e (scriu pentru cine nu știe) fiica, născută în Harlem, a chitaristului Johnny Copeland. Unul dintre instrumentiștii care au conturat ceea ce se cheamă „Texas Style Slide Guitar”, Johnny n-a lăsat prea multe înregistrări remarcabile. Fără să jignesc pe cineva, aş inclina să cred că „opera” sa de referință este fiică-sa! Încurajată și ajutată de tatăl ei, Shemekia cînta pe scenă la 8 ani, și nu oriunde, ci la Cotton Club. La 15 ani a început cariera profesională. Showbiz? Da, dar cu talent cât cuprinde! Văzută deja ca urmașa unor Etta James și Koko Taylor (eu o situez firesc în seria ce începe cu Ida Cox și Bessie Smith), Shemekia nu se prăbușește sub asemenea responsabilitate.

Priviți-o în concert!

Auditoriul și trupa botezată cu numele vocalistei sînt jucării în degetele ei dolofane, împodobite cu inele...

Albumul recent – *Never Going Back* (TelArc, 2009) – rafinează calități native și moștenirea unei culturi în permanentă regenerare. *Hat off!*

Din nou despre Silvia Marcovici

Un scriitor a cărui carte am semnalat-o ne scrie că a primit tăieturi de presă din Franța, Israel și Suedia. Un inginer din Iași, ai cărui părinți au fost farmaciști la Bacău și au cunoscut familia Silviei Marcovici, ne solicită detalii despre activitatea prezentă a violonistei. Și cum am avut ocazia să vorbesc despre acest subiect cu Silvia Marcovici, îi pot răspunde.

Violonista desfășoară o activitate pedagogică la Academia de muzică din Graz și am întrebat-o ce a adus-o acolo, după experiențele anterioare: „Nu am fost nicăieri apreciată așa cum sînt la Graz. Un an și ceva am predat la Saarbrücken, unde nu a mers absolut deloc din diferite motive. La Strasbourg nivelul a fost absolut catastrofal, provincial și am plecat. Și mi s-a oferit la început postul acesta la Graz ca înlocuitor al lui Tibor Varga. A trebuit să viu imediat. Violonistul murise de două luni și cursurile stăteau să înceapă, în octombrie, neavînd pe nimeni. Am fost propusă de un mare profesor de la Viena, m-am dus și am predat un an sau doi, după aceea mi s-a prelungit postul încă un an-doi și anul trecut s-a făcut o comisie întreagă unde mi s-a dat practic postul pe viață. Sînt înconjurată cu respect, cu admirație și nu cer nimic mai mult ca să pot să-mi exercez munca”.

Are și elevi români? „Am un student român, ungar din România, Tibi Genge, extraordinar de talentat. Am descoperit a doua mea vocație care nu a fost o iubire la prima vedere. Am descoperit-o exercînd. Deci sînt din ce în ce mai implicată în ceea ce fac. Am o clasă extraordinară de zece studenți, sînt toți copiii mei, îi ador, îi alint, îi cert: sînt foarte severă, dar în același timp îi iubesc foarte mult. Sînt ca și copiii mei. Mă simt extraordinar de bine cînd mă duc la Graz și sînt cu ei.”

În ce măsură activitatea pe scena de concert o mai satisface? „Nu, sînt pe scenă din ce în ce mai puțin. Ca să fiu sinceră, nu mai am chef să cînt orice, oricum, oriunde. Deci ca să cînt un Ceaikovski sau

» „Am o clasă extraordinară de zece studenți, sînt toți copiii mei, îi ador, îi alint, îi cert: sînt foarte severă, dar în același timp îi iubesc foarte mult. Sînt ca și copiii mei. Mă simt extraordinar de bine cînd mă duc la Graz și sînt cu ei.” – Silvia Marcovici

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

un Glazunov sau un Lalo, cred că perioada s-a terminat. Sînt convinsă că în viața fiecărui muzician sau om există perioade pentru anumite lucruri, perioade să te distrezi, perioade să faci copii, perioade să fii bunice, perioade să te interesezi de altceva în viață, perioade în care să te pui sub semnul întrebării... Și cred că perioada de a cînta 80 sau 60 de concerte pe an, Ceaikovski, Lalo, Glazunov, a trecut. Sînt într-o perioadă în care vreau să trăiesc liniștită, să mă bucur de copiii care sînt fiecare la casa lor; mă dedic practic 100% studenților, vieții de acasă, liniștită.”

Există totuși un spațiu predilect la care nu a renunțat: „Muzica de cameră o ador, deci oricînd am posibilitatea să fac muzică de cameră găsesc că este o fericire, este o cale de trecere la maximum de frumusețe a muzicii și de maximum de satisfacție ca muzician. Cînd am posibilitatea să fac muzică de cameră accept

întotdeauna, și acolo chiar nu mă interesează – cu cine, da – nici cînt, nici unde. Ador să stau acasă cu animalele mele, ador animalele, pisici cît de multe. Îmi ador soțul, prietenii... S-a terminat, nu mai am 20 de ani”.

Cu cine ar fi cîntat, ar fi vrut să cînte de-a lungul carierei și regretă că nu s-a întîmplat? „Cu Celibidache. Singurul. De altfel, nu știu de ce, sînt probabil momente de hazard în viață care te pun în drumul unuia și nu te pun în drumul altuia. Pentru că l-am cunoscut, așa fi putut să cînt cu el, dar nu s-a întîmplat. Am profitat însă de marii maeștri, deci nu pot să mă plîng, am cîntat practic cu cei mai mari dirijori din lume. Deci sînt foarte fericită.”

Silvia Marcovici face parte din aceea categorie de mari violoniste – asemenea Aidei Stucki sau Johannei Martzi – ale căror discografii pe discul compact sînt relativ restrînse, obiect de vînătoare pentru melomanii colecționari. Iar discul ei excelent de muzică de cameră, un concert live, cu pianistul Jean-Claude van den Eyden, la Strasbourg, în Palais des Congrès, cu un program Fauré, Debussy, César Franck, apărut cu ani în urmă la casa germană Aurophon, nu pot decît să vi-l recomand ca o mare raritate.

Portretul unei doamne. Pe pânză și pe piele

Au în spate o istorie. Datează din neolitic – cum ar veni, cu aproape zece mii de ani înaintea erei creștine. Marcau, la început, ranguri sociale, simboluri religioase, semne de vitejie sau amulete purtătoare de noroc. Astăzi, după ce au fost privite cu reticență pe trupurile infractorilor, „golanilor” sau „tîrfelor”, tatuajele s-au transformat în artă. Nu mai sperie pe nimeni, dimpotrivă. Oamenii le admiră cu aceeași privire cu care ar mîngîia o bijuterie frumoasă sau o fotografie păstrată în album.

Este ușor să înțelegi că tabu-urile s-au destrămat cînd vezi un bărbat între două vrste lăsîndu-și sacoul pe spătarul scaunului pentru a-și tatua, senin, numele copiilor între omoplați. Sau femeia căruntă care, privindu-și îngerul albastru de pe umăr, se va simți mai aproape de soțul pierdut. La salon nu mai vin de mult doar bikeri cu pantaloni de piele, punkeri cu pierce sau adepty ai mișcării hip-hop. E suficient să răsfoiești un program TV, să dai peste *Miami Ink* pe Discovery și să vezi un singur episod din celebrul reality-show lansat în 2005 pentru a înțelege cine sînt clienții unui salon de tatuaje și de cît talent au nevoie artiștii care pictează trupul cu ace.

Fiindcă mulți dintre cei care decid să-și decoreze astfel trupul omagiază, de fapt, o persoană dragă dispărută dintre cei vii, portretele au coborît și ele din tablouri și sînt acum schițate chiar pe piele. Unul dintre cei mai buni tatuatori portrețiști din lume a apărut în *Miami Ink*, preferă să lucreze în alb-negru, s-a angajat într-un salon profesionist la 16 ani (acum are 27) și, peste toate, este femeie.

Katherine von Drachenberg sau *Kat von D* s-a născut de Ziua Femeii, în 1982, în Monterrey (Mexic). Patru ani mai tîrziu, familia sa a decis să se mute în California. În singele ei se amestecă influențe spaniole, germane, argentinene și italienești, o posibilă explicație pentru frumusețea uluitoare, cu parfum exotic, care a transformat-o într-un sex-simbol. Trecînd tumultuos prin anii tulburi ai adolescenței, Kat a făcut primul tatuaj la 14 ani. I-a plăcut și a hotărît să renunțe la școală. La 16 ani, lucra deja într-un salon profesionist, numit Sin City Tattoo, unde și-a cunoscut, de altfel, și viitorul (actual fost) soț, pe Oliver

Peck. Acum are propriul salon în Los Angeles, High Voltage, nume pe care l-a împrumutat deja unei cărți pe jumătate album, pe jumătate autobiografie (apărută în ianuarie) și unei piese rock pentru care a slujit drept muză.

Din salon în galerie

Lucrează cu multă pasiune, este atentă la detalii și sensibilă la dorințele clienților săi. Povestea undeva că nu a reușit să reziste mai mult de cinci zile fără să tatueze și că a făcut un legămînt acestei arte, jurînd că i se va dedica în întregime... Viața ei e un carusel straniu, strident colorat, care se rotește amețitor. Kat von D a apărut într-un videoclip al celor de la H.I.M., a fost invitată la David Letterman Show, printre iubiții ei se numără fiul lui Roy Orbison și basistul de la Motley Crue, a intrat (pentru scurtă vreme) în Guinness

DISPLAY

Diana SOARE

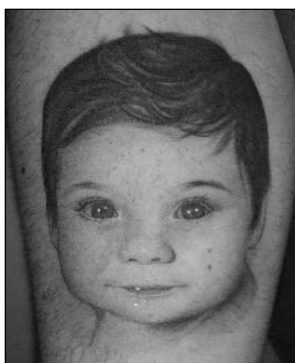

Book după ce a realizat 400 de tatuaje în 24 de ore, printre clienții ei se numără Mira Sorvino, Guns'N'Roses, Nicole Richie, Motorhead, Green Day și Jenna Jameson, va juca într-un film cu vampiri, are propria linie de make-up la Sephora și știe să cînte la pian.

Cu siguranță însă, unul dintre cele mai interesante lucruri care i s-au întîmplat frumoasei și talentatei artiste a fost tot... un portret. Pe care, de această dată, l-a pictat altcineva. Shawn Barber, devenit celebru în întreaga lume după ce portretul făcut lui Barack Obama a apărut pe prima pagină a „Wall Street Journal”, a creat o serie intitulată *Tattooed Portraits*. În 2006, printre artiștii tatuatori pe care i-a ales pentru expoziție s-a numărat și Kat von D.

„Ce bine ar fi dacă toți oamenii ar fi împăcați cu ei înșiși, punînd preț pe sinceritate și integritate așa cum face Kat... Să nu uităm că desenează mai bine decît mulți, că vrea să-și depășească limitele și că încearcă să demonstreze lumii că tatuajul reprezintă cu adevărat o formă de artă. Iar arta ei are ceva ce transcende timpul, un puternic simț al contrastului, detaliilor și preciziei, o frumusețe care-i face norocoși pe cei împodobiți de atingerea ei.”

Astfel o descrie Shawn Barber pe femeia ce poartă stelele pe tîmpla dreaptă...

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Să nu stăm cu mîinile în sîn

Era una din zilele cu dezlegare la pește. Ce ciudat suna, dezlegare, de parcă aș fi fost legat de un stîlp și aș fi fost înconjurat doar de furaje de post. Dar creștinul adevărat respectă ziua de pește indiferent dacă în celelalte zile din post devorează porci întregi.

Prin urmare am purces cu autoturismul în parcare selgros, cu gîndul de a da iama în lada frigorifică și de a alege cei mai grași și mai voluptuoși merluciuși ai speciei. Locuri de parcare erau destule, așa că m-am înfipt într-unul aproape de intrarea în pravălie, să-mi fie mai ușor cu căruciorul. Întîmplarea face că am nimerit chiar lîngă un loc destinat persoanelor cu handicap, pe care l-am ocolit și l-am lăsat liber din considerente de protecție socială. În momentul acela mi-am dat seama cît de ipocrit este statul, cum se dă rotund că asigură condiții decente pentru această categorie defavorizată, cînd de fapt nu face mai nimic. Rampele pentru invalizi au 45 de grade și e moarte sigură să te dai pe ele.

Protezele bune sînt scumpe și nu și le permite aproape nimeni. Cîteodată îmi doresc să pot face ceva pentru ei, să demonstrez că solidaritatea începe de la fiecare individ în parte, nu trebuie să așteptăm nepăsători intervenția statului. Mi-ar plăcea, de exemplu, să salvez un handicapat de la înec, să-i fac respirație gură la gură și să-și revină, să-mi mulțumească și să plece cotonog la familia lui, iar

toate rudele prezente să mă laude și să mă aplaude cu mînuțele lor mici și strîmbe. Să nu uite nicio dată gestul meu și să-mi trimită la Crăciun și la Paște felicitări făcute de ei, așa cum pot, cu gura, cu picioarele. Numai să nu fie o zi friguroasă, că fac hipotermie și nu mă bag în apă nici să mă tai.

Pînă una alta încerc să-i respect prin fapte simple. De exemplu, lăsînd liber locul de parcare destinat lor. Să știți că sînt mulți nesimțiți care ocupă aceste locuri. Pur și simplu nu le pasă, se bagă ca boii. Mamă, oare cum ar fi să prind pe unul făcînd așa ceva, tocmai acum, cînd sînt atît de pornit să fac dreptate?

Și cum soarta îți pregătește cele mai frumoase surprize, în nici două secunde minunea se întîmplă. Am simțit cum mi se urcă sîngele în urechi. Aveam șansa să iau atitudine civică, mai ales că parcare era dens populată. M-am repezit la mașina porcului, am deschis brusc portiera și l-am tras afară. L-am dat repede două scatoalce după cap și un șut în bot, ca să se înmoaie și să nu mai riposteze, după care am început să-l înjur și să-i fac morală în văzul lumii, care părea că mă privește aprobativ, după care am luat-o spre intrarea în magazin, mîndru că oamenii au luat un exemplu de verticalitate umană. Nesimțitul nici nu se mai putea ridica de jos. S-a tîrît pînă la portbagaj, de unde a început să tragă de un cărucior cu roțile. L-a ajutat o babă.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente: Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chirută,

Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu,

Elena Vlădăreanu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu postal. Citorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

Tudor Ionescu

Avea niște mustăți de Dalí, o ironie tăioasă (dacă erai mai slab de duh, mai bine tăceai din gură și te-ascundeai pe undeva) și-un hohot de râs lacom. Era genul de profesor-legendă, la cursurile căruia te duceai măcar din curiozitate. Eu l-am prins doar în ultimul semestru de facultate, mergeam la cursul de traductologie vinerea dimineață, de la ora 8, ca să văd cu ce frază extrem de complicată ne mai pune la încercare de data asta sau ce povești extraordinare ne mai spune (țin minte, printre altele, istorii despre distracțiile nerușinate ale lui Ludovic al XIV-lea, despre Clujul anilor '60, despre sculptura făcută din bețe de chibrit care-a fost victimă colaterală a curățeniei de primăvară de la catedra de franceză). Era mare maestru în arta argoului și vorbea exact așa cum avea chef, treabă care le făcea pe fetele de la teologie să tune și să fulgere. Anul trecut, din martie pînă-n mai, diminețile mele de vineri au fost o încântare numai și numai pentru că mergeam la cursul de traductologie. Pe 26 martie 2009, Tudor Ionescu a murit (a murit, nu „a încetat din viață”, sau „s-a dus într-o lume mai bună”, așa cum ne place nouă să parafrazăm inevitabilul). Au aflat colegii de la Cluj, foștii studenți și cam atât. Cu toate astea, a fost unul din cei mai buni traducători de literatură franceză din România. Doar că discreția, modestia și-o mare iubire pentru Cluj l-au ținut în provincie, departe de editurile mari și de celebritatea traducătorilor lor. Menționez doar două titluri dintr-o listă mai lungă: *Unșpe mii de vergine-bune* a lui Apollinaire (Dacia, 2000) și *Vie secrete* a lui Quignard (încă n-am reușit să află la ce editură o să apară). Lor li se adaugă fragmente din Proust, Yourcenar, Baudelaire, Novarina, Bonnefoy și multe articole publicate în reviste de traductologie (în plus, dacă citiți „Tribuna”, sigur îi știți rubrica despre Cluj). Îi plăceau teribil jocurile de cuvinte, frazele întortocheate, expresiile aproape imposibil de echivalat. Și sînt convinsă că nu era alăturare de cuvinte în franceză pe care să n-o poată face să sune bine în română. Tudor Ionescu îmi lipsește. Îmi pare rău că n-a tradus mai mult, că nu l-am avut profesor toată facultatea. Dar știu sigur că acum traduce jalbele și petițiile venite dintr-o suburbie pariziană în orice limbă se va fi vorbind acolo sus.

Sub genericul „Ce caut eu în viața mea?”

Mă număr printre cei – nu știu cît de mulți sau de puțini – cărora le-a plăcut „frivolul” *A Good Year*, realizat de Ridley Scott în 2006 (difuzat de ceva vreme și de HBO). După producții „de largă respirație” sau teme grele ca uleiul, după vîrfuri și rateuri – dar pe picior mare –, după *Dueliștii*, *Thelma și Louise*, *Gladiatorul* sau *G.I. Jane*, ce i-o fi trebuit britanicului o „peltea” cu un Russell Crowe îndrăgostindu-se stupid de Franța, de o franțuzoaică și de viața la țară? O fi bătrînețea?

FILM

Iulia BLAGA

Răspunsurile stau chiar în film. *Un an bun* n-a luat premii importante și nici nu e făcut pentru premii, ci pentru o după-amiază tihnită când și se apleacă de prea mult zgomot, de prea multă agitație în gol, de prea multe relații superficiale, și cînd nu mai înțelegi ce rost au toate cuvintele, mai ales cuvîntul carieră. Provocarea filmului este că ia o rețetă evidentă și o tratează la perfecție, gamisind-o cu tot ce trebuie. Cu un scenariu bine legat, care are replici simple și fluentă bine cumpănită. Cu personaje credibile și simpatice, chiar dacă unele reprezintă tipologii umane cu care nu ne-am schimba contul de mess. Cu niște actori relaxați și bine potriviți fiecare în locul lui, care-ți dau impresia că n-au jucat într-un film, ci că s-au jucat. Cu Franța de la țară, care presupune ca aproape să simți toate mirosurile casei moștenite de erou de la unchiul său răposat. Cu o imagine care e frumoasă fără să fie birou de turism. Și, în fine, cu o regie care leagă toate elementele cu eleganță

și bun-simț. Ce zugrăvește, pe scurt, maestrul? Un broker de succes, mare șacal uman (Russell Crowe), află că, murindu-i unchiul stabilit în Franța, i-a rămas casa acestuia. Legăturile cu unchiul de care era în copilărie foarte apropiat le rupsesse de cîțiva ani. Dotat cu un cinism crescut ca o gîlmă pe grumazu-i teapăn, eroul își face timp să dea o fugă ca să pună la punct vînzarea reședinței. Dar, ajuns acolo, se reîntîlnește cu sine și, într-un timp de, își va da seama cît de odios ajunsese și cît de departe față de cum fusese pe cînd locuia cu unchiul său. (Și ce alt unchi v-ați fi imaginat dacă nu pe Albert Finney?)

Filmul nu e kitsch și autorul lui nu e nesincer

Aparent fără efort, „Moșulețul” Scott reușește o felie de viață succulentă, chiar dacă e ornată cu brizbrizurile unei comedii

Un an bun/A Good Year. Regia: Ridley Scott. Cu: Russell Crowe, Marion Cotillard, Albert Finney, Freddie Highmore

romantice. Sînt unele secvențe – mai ales cele în care eroul evoluează în jungla afacerilor – de un umor nebun, datorate unor personaje secundare care încorporează tot ce ne displace (fără să ne dăm poate seama în viața de zi cu zi) la exemplarele reușite social. Snobismului și ipocriziei first class, Ridley Scott le opune – fără să fie didactic – existența liniștită de la țară, hrana rece din bucătăria lipsită de pretenții, flirtul cu o localnică, cinematograful în aer liber peste care vine ploaia și alte lucruri sincere și la vedere. Faptul că extrage

esența filmului și o pune în titlu face din comparația cu vinul și via nu doar un corolar al fericirii de a fi în viață și de a te bucura de lucrurile simple, ci și o metaforă elegantă pentru locul care te hrănește și te ajută să crești cum trebuie. Filmul nu e kitsch și autorul lui nu e nesincer. Nu veți găsi ipocrizia burghezilor de la noi care se retrag periodic la țară și care propovăduiesc pe urmă în oraș sarmalele fierte în curte în timp ce mestecă un cuvînt în engleză la fiecare cinci minute sau se bat – superior – pe burtă cu sătenii.

Român, românește

Săptămîna asta am auzit două povești interesante, autentice românești – una de la o sursă de încredere, alta direct de la eroul ei –, care spun multe despre felul nostru simpatic de a fi pe lume.

Prima s-a întîmplat în apropiere de Roma, într-o tabără de imigranți români. Trăia acolo, printre alții, și un anume domn, să-i zicem Nea Nelu, care avea mari probleme cu butelia, mai precis cu reîncărcatul acesteia. Gazul ardea repede, pentru că omul nostru stătea mult prin tabără. De lucru n-avea – își găsisse de vreo

două ori, dar l-au dat de fiecare dată afară, pentru că a fost prins furînd.

Și-ntr-o zi, Dumnezeu știe de unde, Nea Nelu a apărut în tabără cu un cal. Iar a doua zi a legat butelia de spatele calului, l-a încălecat voinicește și-a parcurs așa cincisprezece kilometri pe stradă, pînă la prima stație de schimbare butelii. Numai închipuiți-vă imaginea asta: un român intrînd călare în Roma, aproape la fel de triumfător precum strămoșul său Traian, avînd la purtător o butelie. Ei, acum spuneți și dumneavoastră cum putem schimba imaginea

asta, ce campanii de promovare a identității noastre naționale o pot scoate din mintea italienilor care au văzut-o? (Cît despre Nea Nelu, înțeleg că de vreo două ori i-a mers, dar pînă la urmă l-au prins carabinieri și i-au arestat calul.)

A doua poveste e așa: Fumam pe ascuns cu Nea Vasile, în camera dușurilor dintr-un spital, și, dintr-una într-alta, mă-ntrebă mîndru:

– Da' ți-am spus cum am furat eu Rusia?

Nu înțelegeam între-

barea.

– Păi, eu trăiesc pe

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

malul Prutului, a început el să-mi explice.

– Bun, și cum ai reușit să furi Rusia?

– Ei, nu chiar Rusia-Rusia, ci Moldova, da' eu așa îi zic.

– Așa, și...

– Și stau lîngă un cot al Prutului care intră în România. Anu' trecut, cînd a fost inundație, apele și-au făcut drum de-a dreptul și-au rupt o bucată din Rusia, cu tot cu pădure. A rămas ca un fel de insulă. Ne-am gîndit noi, sătenii, că acum trebuie să fie a noastră, de

vreme ce Prutul era de-acum dincolo de ea, dar nu eram siguri.

– Și ce-ați făcut?

– Pînă la urmă, cînd a dat înghețul, ne-am dus noaptea cu drujbele, am tăiat toți copacii și i-am adus acasă.

– Păi, Nea Vasile, matale știi că-i posibil să fi atacat un stat vecin?! Îți dai seama că vă puteau împușca grănicerii?!

– Ei, dă-i în mă-sa de ruși, mi-a făcut Nea Vasile cu ochiul. Nu ne-au prins. Noi, românii, sîntem mult mai a' dracu' ca ei.

ISSN 1584-8272

